SEVERINI PINÆI, CARNVTENSIS, PARISIIS in Chirurgia Magistri Primi,

Opusculum Physiologum, Anatomicum, φυσικῶς vere admirandum, librisq; duobus distinctum;

Tractans analytice

Notas primo integritatis & corruptionis virginum, deinde grauiditatem, & partum naturalem mulierum, in quo ossa pubis & ilium distrahi, dilucide docetur.

Ex Leg. Ill.mi Cocchini

FRANCOFVRTI
Ex officina Zachariæ Palthenij D.
M. D. XCIX.

AD LECTOREM VTRIVSQVE Medicinæ ſtudioſum

ἡ παράκλησις.

AONIIS tua mens cum ſit ditißima Muſis,
Et teneas artis ſenſa profunda tuæ:
Succeßiua tenet ſi parci temporis hora,
Quem ſcripſit librum, perlege, docta manus,
Virginis intactæ conſtupratæq; puellæ
Vi & lenocinio, ſigna notaſq; docet:
Oſſaq; naturam pubis diſiungere, partus
Dum ſit, multorum iudicium reprobans.
Doctus vt eſt, docto ex ſtudio curaq; profectus,
Sic animis hominum commoda certa parat.
Ergo lege hunc placidus, multum legiſſe iuuabit;
Hæc ſunt Chirurgi munera lecta tibi.

Iodocus Bellouacus, Chirurg. Par.

ALIVD DE EODEM.

Naturæ matris ſi vis arcana tenere,
Fœminæ & occultum, Pinea charta docet.

ALIVD.

Hortus amœnus adeſt muliebris, ſed caue operta
Sacra bonæ Diuæ, prodita detegere.

F. Mor. p. r.

Totius huius Opusculi Physiologi Summa.

I. Præfatio, in qua multa narrantur à Galeni temporibus neglecta, & alia à Neotericis obseruata.

II. Liber primus, qui distinguitur in nouem capita breuibus argumentis locupletata; quibus subnectuntur tria Problemata parthenica: item tabula vna continens omnium partium pudendarum, tam virginum quam mulierum, nomenclaturas.

Alter vero liber vndecim capitibus absoluitur, quibus tabula vna eorum quæ in spatio septem septimanarum matri & fœtui accidunt, inseritur.

Item sex figuræ, quarum prima, tertia, quarta, quinta, & sexta sunt fœtuum abortiuorum: Secunda vero est falsi germinis, sic vulgo dicti, circa quadragesimum diem à cōceptionis die eiecti.

His accessit eorum quæ notatu digniora sunt, perspicuus Index.

CLARISS. VIRO D. RIVERIO ARCHIATRO REGIO, SEVERINVS PINÆVS SAL. P. D.

Opusculum Physiologum abhinc tribus fere annis tibi consecratū, iamiam offerimus (AEsculapiorum regiorum Coryphae) in quo virginem castissimam omnibus integritatis coloribus & notis, quantum fieri potuit, insignitam atque exornatam, ad viuum depinximus. Quæ licet obscuris sata parentibus, & humili sub tecto educata sit, in aspectum tamen lucemque hominum venire non erubescit, eo tamen animo, vt pudicitiam caste integreque seruare possit, quo a corruptis facilius distinguatur. Quod multo tutius & audacius se facturā pollicetur, si eā qua apud omnes vales, authoritatem, virginis voluntati adiunxeris: quo duce, quove lare tuta perfrictæ ganeonum fronti illudere, dura ac aspera loca nullo periculi metu subire, vel etiam exteras regiones quantumuis longinquas peragrare non dubitabit. Hæc sperat cum

ad eos annos peruenerit, quibus licet per ætatem viro iungi, ei nubere qui frugi fœcundusq; habeatur: quæ si grauida fiat, atq; ad legitimum vsq; pariendi tempus fœtum in vtero continere contingat, vel etiam (si ita fors ferat) effluxum abortumque patiatur, mederi sibi, ac auxiliares manus afferri misellæ parturienti à peritis in arte peroptat. Quorum ope eius non solum roborentur ac conseruentur vires, aut infernæ vuluæ partes dilatentur, sed etiam vt ossium pubis & ilium naturalis distractio sedulo ac gnauiter iuuetur ac solicitetur: miserrimum ipsa ducens, totum pariendi negotium soli naturæ sæpenumero imbecilliori, & obstetricibus Iunonem Lucinam inuocantibus committere. Est enim hic error tantus, ac in animis pene omnium qui parturientibus adsunt, tam altas radices egit, vt mirum amplius esse desinat, si ipso pariendi tempore cita mors superueniat. Hunc, RIVERI *Medicorum decus, ne vires acquirat eundo, solus hac nostra tempestate arcere atq; abigere potes, cum præsertim tāta sit tua authoritas, tamq; eximia non solum in vtraq; medicinæ parte, verumetiam in cæteris disciplinis eruditio; cum iudicio non vulgari, tum rerum experientia polleas, quibus errorem detegere, detectum auersari possis, ac veram medendi methodum medicinam facere volentibus, inducere. Hoc quia te præstiturum certo confidimus, lucubratiunculā nostram, tibi dicatam, sub tuis auspicijs in lucē emittere non dubitauimus, ad quam perlegendam, si animū aliogn grauiorib. studijs occupatū contuleris,*

(id

(id quod horæ vnius spatio perficere poteris) eamq́; tibi gratam fuisse acceperimus, maiora, Deo annuente, aggrediemur. Vale Lutetiæ, Kalendis Ianuarijs, 1597.

DOCTISS. VIRIS ET EXPERtissimis Chirurgis, Rodolpho Forti regij collegij Chirurgorum Parisiensium Decano, & Iac. Guillemeo, Chirurgo Regio, & eiusdem collegij Præfecto, cæterisq; collegiis amantiss.

Seuerinus Pinæus S.P.D.

CAusa editionis huius qualiscunque opusculi (Collegæ eruditissimi) non alia vnquam fuit quā vtilitatis & necessitatis publicæ cura qua semper ductus fui, vt omnes apprime nouistis. Etenim non vos fugit me in colendis plantis aliisq́; simplicibus dignoscendis, & in secandis hominum aliorumque animalium variis cadaueribus bonam adolescentiæ meæ partem absq́; vllius Mecœnatis ope trāsegisse, nihilq́; eorum vt ediscerem, intentatum reliquisse. In quibus cum me mediocriter versatum esse sentirem, atq́; Chirurgico decurso stadio, laureā Chirurgicam adeptus essem, eadem publicæ vtilitatis cura impulsus, aliis reponendum cogitare cœpi: quod viginti annorum spatio vtriusq́; medicinæ studiosis præstiti. Quorum sumptuum & laborum vt pensationem nullam ab hominibus accepi, imo potius liuorē in me commoui: sic in his me plusquam

alios quosdam insumpsisse meo iure vendicare possum, quorum tamen non me pœnitet: siquidem reipublicæ vtilitati consulere honestum est, mihi vero iucundißimum. Etenim ruri si agam, in horto ambulem, viridario, valle, monte, sylua, loco rudi & aspero aut vdo, in ripa fluminis aut aquæ alicuius stagnantis, plantas, lapides, terrarum aut animalium aliquod genus vulgare aut minus cognitum semper natura ministrat: quorum cum genera, species, similitudines & dißimilitudines triplices cõsidero, quibus cõueniunt, aut inter se dissentiunt, magnopere delector. Verũ cum hominem, cuius gratia omnia facta sunt, intueor, eiusq; fabricam quã Anatomia docet animaduerto, multo maiorem in admirationem trahor, atq; ad instituti nostri rationem reddendã festino. Illud autem est, duo quæ circa muliebria reperiuntur, quæq; visu atq; tactu absq; vlla sectione deprehenduntur, (quæ tamen pluribus sunt adeo obscura & creditũ difficilia, vt eadem omnino ipsi negare videantur) maiorum nostrorum, & quorundam huius sæculi doctißimorum virorum vestigia sequentes, propalam exponere. Multa Parisiis in Anatome admodum obscura aut ignota prorsus fuisse ante hoc nostrum sæculum nemo dubitat, quæ fere omnia à D. Syluio enucleata, demonstrata atq; scripta sunt, & ab eius auditoribus vbiq; prædicata, præsertim vero a senioribus nostris Chirurgis Ioanne Gaio, Petro Caballo, Ludouico Bruno, Rodolpho Forti, & præ cunctis a Ioanne a Brolio præceptore meo Anatomico & Botanico eximio (in cuius contuber-

tubernio toto quinquennio permansi) obseruationibus quamplurimis illustrata, & deniq; a Stephano Riperiano, Ambrosio Paræo Chirurgis Regiis, & a te, Guillemæe ingeniosissime, descriptionibus & picturis ditata atq; exornata. A nobis vero qui sub optimis ducibus militauimus, deinde, vt dictum est, alios docuimus, obseruationes studiosi fortasse expectant, vt sane quædam obseruauimus: sed ea referre huius loci non est, neq; instituti nostri, præter duo prædicta. Horum autem primum est de naturali pudendorum muliebrium, Græcis κτεινῶν, compositione, in qua virginitatis seu integritatis, & corruptionis virginum notæ apparent: quæ Chiriatris omnibus scitu sunt magis necessariæ, quam cognitu difficiles propter relationes iudicibus, parentibus, aut quibusuis aliis hominibus, quorum interest, faciendas de vi & violentia illata puellis innuptisq; virginibus, deque defloratione illarum; aut contra de nuptarũ integritate conquerentium propter eorum quibuscum matrimonio coniunctæ fuerunt ineptitudinem, & (vt aiunt) generandi impotentiam. Pro quibus quidem disceptationibus earumq; nodis dissoluendis fiunt sæpe, magistratuum aut summorum iudicum sententia, Medicorum & Chirurgorum concilia. In quibus sane eos alioquin doctissimos viros incertiores & minus quã par est in iudicando & scriptis referendo audaces & concordes sæpe videmus, ac si eius partis compositionem in virginibus naturalem non callerent. Sed longe præstantissima & miraculo æquiparanda

sunt corporum non solum hominum, sed etiam brutorum animantium in vtero primæ delineationes, formationes, necnon quæ his succedunt, accretiones, positiones, & quæ tandem ex vtero fiunt emissiones seu fœdationes, in quibus ossium pubis ab inuicem & ossium ilium vtrinque ab osse sacro contra recentiorum quorundam opinionem, fiunt distractiones in partu naturali mulierum. Quas quia alias vos vidisse sæpius atque tetigisse non inficior, si in memoriam reuocaueritis, rationesque nostras quibus probatur quare & quomodo ista fiant, vestra beneuolentia & ingenij dexteritate animo discusseritis, id vobis non solum iucundissimum fore speramus, sed & controuersiæ istius diremptores atque iudices æquissimos, vt qui nostras partes defendetis, expectamus. Quod cum feceritis, vestraque nostris arma Chirurgica, idest, rationes & experientias iunxeritis, omnes contrariæ opinionis fautores facile conuincemus, quum præsertim rationi & experientiæ quotidianæ annuentes, humani generis saluti in altero huius opusculi libello consulamus, vt in primo nostris relationibus, quæ certissimæ & verissimæ de integritate aut corruptione virginum seu puellarum fieri poterunt, iudices cæterosque homines certiores in posterum faciemus, sicque æquitati & iustitiæ viam aperiemus.

Valete.

VTRI-

VTRIVSQ. MEDICINÆ STVDIOSIS S. PINÆVS S. P. D.

SI nostra cura & labore (viri studiosissimi) eorum qui vos praecesserunt studiis aliquid adiumenti, leuaminis & ornamēti ab hinc triginta annis attulimus: cum plantas nunc in horto exoticas, nunc ruri vbique per æstatem vulgares ostendebamus, earumque classes seu genera summa, intermedia, & infimas species, quibus facile in communem & certum vsum reuocabamus, & per hyemem priuatim & publice anatomen cadauerum non tantum hominum, sed etiam brutorum animantium celebrabamus, non nobis, sed Deo sit gloria. Nunc vero vestris conatibus non minus fauentes, & aliquid in cōmunem vtilitatem adferre volentes, duas obseruationes physiologicas, & (si velitis) anatomicas vobis proponimus atq; exhibemus: quarum primam fere omnes esse Chimaeram putabunt propter diuersam authorum qui de ea scripserunt, opinionem, quæ est, De integritatis & corruptionis virginū notis, & de claustro virginali quod Hymena omnes vno consensu vocant. In quo describēdo, q.a novi (vt opinor) & soli esse videbimur, vos praemoniti speculatores, & subinde iudices estote, sicut & alterius obseruationis, quæ est de ossium pubis abinuicem & ossium ilium ab osse sacro in partu naturali distractione. Quam quidem nostram opinionem Neoterici fere omnes infirmant: nos vero rationibus plurib. acti, authoritate veterū cōprobati, experientiaq; nostra atq; oculata fide doctissimorum

rum virorum adhuc superstitum confirmati, rem longe aliter se habere sentimus. Quare in posterum cum medicinam facietis, vt grauidis prouideatur, iisdemque parturientibus & pueris succurratur a vobis, hoc Opusculum minus sane, quam par erat, elaboratum, in lucem emisimus, omniumque iudicio exposuimus emendandum. Quod si gratum vobis atque æquo animo acceptum esse nouerimus, alterum de facili methodo discendorum simplicium, quod iam paratum habemus, propediem emittemus, vestrisq; oculis subiiciemus. Valete, & Pinæum vestrum amatote.

AD LECTOREM τὸ δωδεκάστιχον προτρεπτικόν.

QVi recte didicisse volet, qua fœmina, partem,
Discrepat a charo coniuge, quaq; parit,
Quidq; pudenda sinu teneant in virginis alto,
Quid subito nudæ luminibus pateat;
Qui nouisse cupit florem, qua prouidus arte
Carptum vel saluum virginis esse sciat.
Et miranda Deus casto quæ corpore clausit
Plurima, perpaucis sat bene nota viris.
Hæc legat, hisq; rei lectis certissimus acta,
Quod verum faciem iudicis ante feret.
Ingenioq;, labore potentis & arte Pinelli,
Nam docet hæc primum te breuis iste liber.

Cl. Pellirota, Carnut. doct. Med.

AD

AD CANDIDVM LECTOREM PRÆFATIO.

VEriſsimum quidem eſt illud quod vulgo dicitur (amice lector) Deum & naturã eius miniſtram nihil fruſtra feciſſe. (Ariſt. c. 4. li. 1. de Cœlo ſub fin.) Id vero maxime fabrica & cõpoſitio corporis humani docet, ſiue integrum illud, ſiue eius partes et minimas ſpectes. Harũ quippe cuiuſuis (Ariſt. c. 2. lib. 1. & c. 1. lib. 17. de vſ. part.) vſus aut actio homini adeo neceſſaria eſt, vt quęcunq; in admirationem facile trahat. Quod ſummus ille naturæ miniſter & interpres Galenus (qui iure merito medicorum tanquam lumen ab omnibus non modo philiatris, ſed etiam philoſophis cæteriſq; authoribus habetur) docuit in ſuis libris anatomicis, & in his præſertim quos de vſu ſingularum partium compoſuit, cum partes illas explicat, quæ vtriq; ſexui ad generationem inſeruiunt. Sunt autem in viris triplices præcipuæ, vaſa nempe ſpermatica, teſtes: & penis, q multis nominib. donatur: (Columb. c. 15. li. 11. rei Anatõ.) alij. n. virgã virilem, alij veretrũ, colẽ, mentulã, mutonẽ, & alij penem vocant: & particulariter q ſq; ſuo idiomate nomina infinita fingere ſolet. In mulierib. vero ſunt vaſa ſpermatica, teſtes & vterus conſtans ſuis partib. ſimplicibus & cõpoſitis: quas vt varias habet & multiplices, ſic pluribus officijs & muneribus fungitur. Qui Galeni libri poſtremo à nobis præcipue commemorati, etiamſi ita

terſi

tersi fuerint & apprime contexti, vt nihil fere in his desiderari queat, tamen authores propemodū omnes quotquot a Galeni temporibus extiterūt, siue antiquiores fuerint, siue recentiores, philosophi aut medici quātumuis docti, imo omnes (paucis admodū exceptis) q̄ hodie medicinam faciunt & chirurgiam exercent, videntur ex ꝓfesso multa subticuisse, quæ in his cōtinentur pulcherrima, scitu dignissima, & maxime necessaria, nō solum medentib. omnibus, sed ēt pharmacopœis & obstetricib. Inter ea autē numerantur quæ de symphiseωs specie altera, quæ videlicet cū medio fit, scripta sunt: hæc vero triplex est a triplici substantia intercedente, aut materia denominationē assumens, cartilagine nimirū synchondrosin, neruo (Gal. in præfa. lib. de oßib.) id est, ligamēto synneurosin & carne syssarcosin: quarū primis duabus in hoc duplici tractatu egebimus, cuius quidem prior erit de integritatis & corruptionis Virginum notis: alter vero de grauiditate & partu naturali mulierū. Omissæ quoq; fuerunt aut ab iis penitus neglectæ (nisi a doctißimis quibusdā nostris amicis anastomoses illæ duæ, quæ prope basin cordis fœtus sitæ sunt, & summi Opificis beneficio factæ ꝓpter fœtus cōmoditatem, dum adhuc esset in vtero matris suæ, quarū vsum in hac præfatione explicabimus, siquidem illarum post hac mentionem facere mens non est. Altera ergo illarum est, q̄ primo loco statuimus, a vena caua auriculā dextrā cordis iam ingressa ad arteriam venosam postremo tēdens, quæ septū inter duas cordis auriculas (q̄ nihil est aliud

quam

quam auriculæ vtriusq; pars altera alteri apposita & cōmuni vinculo coniuncta) situ penetrat foramine ampl, & hæc arteria venosa) reuera vena tunc est tātū tum structura tum officio & vsu, q̄a tunicā simplicem vt vena habet, & sanguinem aptū (Gal. c.6.li.15.de vsu part) ad nutritionem & accretionem pulmonum defert, qui talis omnino est, qualis est ille, qui ad reliquas corporis partes ꝓpter eundem effectum & vsum defertur. Altera vero anterius posita anastomosis est, & ab arteria magna ad venā arteriosam tendit, quæ q̄dem vena arteriosa, dum videlicet est adhuc in vtero matris fœtus, & in eo viuit, reuera arteria est simpliciter, q̄ habeat tunicam arteriæ, & eiusdem munere fungatur: defert enim adpulmones sanguinem tenuem & spiritum, ab arteria aorta desumptum, mediante dicta anastomosi ad vitam illis præbendam. Quæ duæ anastomoses (inquit Galenus) postmodum pereunt, id est, post aliquot, vt puta, quatuor aut quinque annos à natiuitate. (Gal. ibid.) Hæ siquidem ita perfecte obliterātur, vt nihil quicquam vestigij penitus appareat, nec diceres sanguinem vnquam ab vno vase ad alterum hac transfluxisse, si oras, illius quæ erat caua, iunctas & vnitas inter se, & huius corpus longiusculum minime cauum, sed solidum conspiceres. At quæ nunc de anastomosibus diximus, etiāsi sæpius contingant, tamen in q̄busdam sectis hominum cadaueribus, qui perfectam attigerant ætatem, visa est ista; quæ a vena caua ad arteriam venosam transit, foramen habens manifestum, sed angu-

angustum valde & obliquum: quod in duobus tantum animaduertimus, etiamsi plusquam in triginta alijs diligenter quæsiuerimus. Tertio præterea illud foramen a nobis visum est, deinde omnibus qui aderant ostensum anno 1595. mense Octobri, cum anatomen celebraremus publice in scholis medicorum, præside doctissimo viro Domino Mercatore doctore medico, quod adeo paruum & obliquum erat, vt non nisi stylo tenui & curuo inter duas tunicas nondum penitus vnitas propter earum duritiem perducto, apparebat. Quantum vero ad alteram anastomosin, quæ arteriæ vicem gesserat, quamuis eius corpus medij transuersi digiti longum, sic a prima conformatione compositum, ita vt vas potius quam anastomosis videatur, non esset deletum semper, tamen adeo attenuatum (And. Laur. li. 2. oper. anatom.) & vietum erat factum atque solidum intus, vt potius nervi quam arteriæ aut venæ effigiem præseferret. Verumenimuero quæ prædicta anastomosis a vena caua in arteriam venosam semel fortassis, aut bis terve ad summum, idque obscure doctissimo medico & chirurgo Leonardo Botallo, sicut & nobis videre contigit in his hominibus, qui ad perfectam peruenerant ætatem, in omnibus pueris, & iunioribus brutis animantibus, vt vitulis nec non in quibusdam senioribus & maioribus, vt vaccis, bobus & equis: anastomosin eam in omnibus similiter seruari, & in hominibus semper reperiri illi quandam occasionem credendi præbuit, & scribendi eandem anastomosin esse (in calce lib. de Catharr) venam arteriarum nutricem. Sed

ni

ni fallor, fallitur ipse, quandoquidem in senib. raro admodum reperitur: & si in quibusdam reperiatur, id præter naturæ institutum sit; propter eam quam antea diximus rationem. In omnibus enim natura delere & abolere conatur, vt Galen. ait loco citato: quod, qui plura secabunt cadauera hominum, procul dubio obseruabunt, & dictis scriptisq; confirmabunt. Qui vir doctissimus, & summus medendi artifex Dom. doctor Botallus etiamsi veram historiam anastomoseωn vasorum, quæ sunt prope basin cordis, non videatur intellexisse, præsertim eius, quæ cōspicua est in auricula dextra cordis (cuius solius mentionem facit) ad exortum coronariæ venæ eiusdem visceris, & in auriculam sinistram peruia, qua mediante a vena caua eandem auriculam dextram ingressa in arteriam venosam eique adnatam auriculam sanguinem effundit: siquidem venam arteriarum nutricem vocat, ac si in prouectioribus ætatibus, vt in prima, singulis hominibus cæterisq; animalibus, quæ viua in vtero gestantur, atq; sanguine in eodem nutriūtur materno, inesset, videreturq; facile. Obseruatione tamen & descriptione eiusdem doctoris atque admonitionibus doctissimi atque acutissimi ingenij viri Iacobi Dionei chirurgi Regij collegæ nostri contextum elegantissimum, qui sexto & decimo quinto de vsu partium, vt dictum est, habetur, legimus diligenter, aliisque explicuimus, & prædictarum duarum anastomoseωn ibi descriptarum situm, magnitudinem, figuram & vsum non sine magna omnium admiratio-

ne priuatim & publice ostendimus. Neglectio autem prædictarum anastomoseωn atq; illarum vsus, & Gal. contextus, nec non veritatis indagandæ maiorum nostrorum segnities effecerunt, vt embrionū pulmones crasso nutriri sanguine, vt reliquas corporis partes non agnouerint, nec existimauerint fœtus recenter in lucem editos, eosdem grauiores seu ponderosiores multo, nigrioresq; habere his, qui iam per aliquot septimanas aut menses aerem per os, nares, fauces, & asperam arteriam non solum ad cordis caloris & spirituum vitalium refrigerationem, sed etiam ad eorum conseruationem & augmentum traxerunt & exceperunt. Et præterea sanguinem iterum attenuatum & elaboratum in dextro cordis ventriculo, cuius systole pellitur in venam (Syl. lib. 3. Isago. anat. cap. 18) arteriosam, quem pulmones assumunt ad sui nutritionem, qui ideo post hæc magis albicantes spongiosi & leues facti sunt quam antea & propter motum frequentem. Ad quem naturalem infantium habitum, qui videlicet omnes, eo quo dictum est modo, pulmones habent ponderosiores quam postea nunquam, cum parcius quam par erat attenti maiores nostri Galeni successores extiterunt, in causa fuere & adhuc sunt vt fœtibus & pueris recens natis quamplurima symptomata terrifica & lethalia acciderint, non docentes matres nutrices & assidentes ancillulas modum enutriendi eos in prima ætate, sumpta indicatione à dictorum pulmonum naturali pondere, ab insueto munere & officio, quod est in perpetuo

fere

fere motu esse, & etiam a partium thoracem mouentium, & excrementa in pulmonibus contenta expellentium imbecillitate. Propterea factum est, fitque adhuc, vt maior fœtuum editorum seu infantium pars statim ab ortu intereat, aut saltem tres quatuorve ætatis annos non attingat: eorum vero qui statim a natiuitate, vt diximus, excidunt, plurimi derepente moriuntur, vnde nutrices & matres sæpe suffocationis eorumdem accusantur. Et præterea quoniam in cadaueribus eorum, si forte secta fuerint, pulmones crasso sanguine pleni & saturato rubore suffusi reperiuntur, hoc efficit, vt idipsum quoq; confirmetur ab iis qui adsunt & præsunt, quoniam puerorum habitum naturalem eiusmodi esse non animaduerterunt, neque ab aliis edocti sunt. Verum suffocationem istam accidisse a praua victus ratione, illegitima necessariorum administratione & vsu, vt a nimia thoracis constrictione in cunabulis, & decubitu humiliore in dorsum, censemus, sicut & in capitis plus æquo denudatione, ex qua humoris a cerebro præ nimio calore aut frigore aeris ambientis affecto fusi aut expressi, fit rheuma in pulmones, e quibus, in paruulis & infantibus nulla fit sputio, aut alterius humoris serosi aut pituitosi excretio, & propterea illorum obstructio, grauitas & oppreßio fiunt tantæ in thorace (matre non conscia) vt suffocationem afferant funestam. Suffocationum vero quæ accidunt infantibus lactendo & cubando propter os & nares obstructa, sunt alia signa: illis namq; mortuis vestigi-

um cauum & papillæ rotundæ impreßio inter vtrumq; labrum apparet, & lactis guttulæ quædam in asperam arteriam & bronchiorum principium deerrarunt, atque his spuma in ore copiosa adest, facies; liuida fit admodum, atq; labra De glottide quoq; laryngis & eius duplici sinu pariter nihil penitus scripserunt (quod sciamus) quotquot a Galeni temporibus authores extiterunt præter doctißimum virum Casparum Bauhinum Basileæ professorem anatomicum & botanicum, nec cur epiglottis sic vocetur, rationem reddiderunt, multoq; minus certi quicquam de integritatis & corruptionis Virginum notis protulerunt. Quas tamen symphyses, anastomoses vasorum cordis, glottida & eius sinus duos cum his notis virginitatis ante viginti annos publice in scholis medicorum & priuatim apud nos ex Galeni mente demonstrauimus non sine magno auditorum & omnium spectantium commodo, eoque magis quod ad relationes quæ iudicibus fieri sæpißime debēt, si quid aliud vnquam, necessaria sit istarum cognitio. De quibus, ea de causa naturæ ordinem sequentes virginitatis & corruptionis puellarum notis in hoc primo libello (amice lector) deinde arrepta occasione eorum quæ successiue fiunt, de grauiditate post deflorationem agemus, & postremo symphyseωs oßium pubis inter se & oßium ilium cum osse sacro per synchondrosin & synneurosin simul iunctorū, quæ in partu fieri solet, naturalē dilatationē maxime psequemur. Quā quidem pluribus rationibus, authoritatibus & testimo-

stimoniis ocularibus fieri, fœtantium & fœtuum commodo, demonstrabimus: & probabimus, quicquid Neoterici plures contra scripserint, alij tacuerint, & immotu tantum labiis alij quadam ex parte verum esse dixerint. Eorum enim quidam dilatationem vllam prædictorum ossium in partu fieri plane dictis scriptisq; negant: alij posticas duas symphyses quæ ab ossibus ilium cū osse sacro fiunt, quodammodo admittunt & anticam penitus reijciunt: sed omnes tanquam ad asylum ad coccygis retroflexionem seu retrocessionem potius confugiunt, quam nos in hoc naturali miraculo nihil conferre aut obesse posse, vt suo dicetur loco, censemus. Quod cum fecerimus, naturam non adeo nouercam esse, vt nōnulli volunt, satis superq; demonstrasse putabimus, docentes illam constrictionem insignem ossium pubis inter se & ossium ilium cum osse sacro necessitatis tempore, eiusdem naturæ prouidentia relaxari, plurimumq; dehiscere, & egressuris fœtibus matrum vteros quasi repagulis sublatis, aperiri. Sed si in aliqua parturiente officij immemor segniorque facta fuerit natura, aut in opere peragendo imbecillior, hoc illi accidisse verisimile est, quod tardius proli indulserit aut temperamento sicciori semper prædita aut male conformata fuerit. Propterea mulieres in vtero habētes, & pueros adhuc in eo degentes ac stabulantes non sic negligendos esse hortamur, sed omni auxilio & arte iuuandos, vt non minus saltem diligentes se præbuisse videantur medici & chirurgi in partibus dila-

tandis, per quas exit fœtus de vtero matris, quam quum editus est, in iisdem constringendis solliciti sunt. Quod fit apte & conuenienter si medicamenta emollientia qua voles forma parata symphysibus prædictorum ossium pubis & ilium abbibita fuerint, vt natura docet, atque ipsamet quantum potest præstat. Quæ ossa his in symphysibus adeo vehementer constricta sunt reliquo vitæ tempore, vt citius alibi, puta, in medio sui frangeretur, quam a causa quadã procatarctica ab inuicem diducerentur, quæ tamen tempore partus distrahuntur. Sed antequam de his plura persequamur, quæ fiunt in grauidis & parturientibus: æquum esse videtur, vt ea prius quæ in virginibus & defloratis seu corruptis conspiciuntur, in medium proferamus. Te autem monitum volumus (amice lector) hoc opusculum primum nos gallicum fecisse, sicque in publicum proditurum decreuisse ad eorum subleuationem, qui iudicibus & parentibus referre debent de conformatione naturali aut vitiata pudendorum virginum nuptarum aut innuptarum, quarum hæ maximam vim a procis integritati suæ: illæ vero nullam a maritis aut saltem sponsis imbecillioribus & fatuis illatam fuisse conqueruntur. Sed cum primas delineationes quibusdã exposuissemus, cognouissemusq; horum alios ad lasciuiã, alios ad vaniloquiũ & procacitatem potius quam ad fructum aliquem ex eo sibi & reipublicæ vtilem colligendum expetere, instituti nostri rationem mutauimus, atque in sermonem Latinum conuertimus, philiatrisque

triſque ſolis & literatis hominibus deuouimus Horatii exemplo impulſi, ſic ſcribentis initio Odæ 1. libr.3.

Odi profanum vulgus,& arceo,
Fauete linguis. Carmina non prius
Audita, Muſarum ſacerdos
Virginibus pueriſque canto.

Bene vale,& cœptis faueto.

PAR-

SEV. PINÆI, CARNVTENSIS, CHIRVRGI PARISIENSIS,

Opusculi Physiologi & Anatomici.

LIBER I.

Parui seu imi ventris multiplex est acceptio, & in eo (exceptis pudendis) omnes fœmellarum genitales partes sunt reconditæ.

CAPVT PRIMVM.

Filiarum seu puellarum virginitatis notas, quæ ex sola anatome seu potius naturali constructione & diligenti eiusdem inspectione petuntur, exprimere atque ostendere voletes, mulierum quoq;, id est, corruptarum habitum declarabimus: vt aliæ aliis oppositæ, vel iuxta se positæ, earum differentiæ magis innotescant. Sed quoniam earum partes in pluribus conuenire & in paucis differre videntur, si negligentius inspicias, ideo dicendum esse prius æquum videtur de partibus cõmunibus, deinde ad particulares erit veniendum. Sunt igitur vtrisque partes genitales, quæ fere omnes sitæ & absconditæ

sunt in ima ventris inferioris parte, qui locus & pars corporis vulgo apud nos paruus venter appellatur, nec immerito, quamuis anatomici pauci eiusmodi vocabulo vtantur. Hypogastrium enim ab his sumitur pro continentibus partibus anterioribus & imis ventris inferioris, & non pro paruo quem nunc intelligimus ventre, cuius antequam vlterius progrediatur anatome, saltem breuis & superficiaria nobis facienda est, vt partes huius omnes præsertim fœminarum explicentur: quarum præcipua esse videtur vterus, qui nihil est aliud quam naturæ campus, in quem semen vtriusque sexus partim iniicitur partim attrahitur, vt noua humani generis proles, multiplicatio & eiusdem conseruatio tandiu fiat, quandiu summo creatori placuerit, Paruus venter, de quo nunc agitur, etiamsi pro infima tantum ventris inferioris parte sumatur, vt dictum est, tamen tripliciter potest intelligi: vel enim stricte pro ventre illo paruo, in quo vesica sola inest, quomodo accepisse videtur Diocles Charistius in epistola ad Antigonum regem scribens, corpus humanum diuidi in quatuor partes, nimirum in caput, thoracem, ventrem & vesicam, vt Paulus Aegineta refert: separatur autem iste

Aristot ca. 2. lib. 1. de generatio. animal.

Cap. 100. lib. 1.

venter paruus a magno septo seu pariete quodam interiecto a productione peritonæi facto, quæ productio a collo vesicæ per eius partem posticam & fundum ad vmbilicum vsque extenditur, quam fulciunt atq; sustinent vasa tria, quæ in ligamenta degenerarunt, vrachus videlicet a vesicæ fundo ad vmbilicum perductus, & arteriæ duæ vmbilicales, quæ descendunt ad iliacas fœtuum, quibus inseruntur. Late, vt vulgus sumit, quando nempe vult significare eam cauitatem, quæ antice ossibus pubis, postice ossi sacro, lateraliter inferna parte ossium ilium & ischii terminatur. Latissime vero accipitur paruus venter pro tota illa ventris inferioris parte, quæ a fine antico seu spina costæ supernæ ossium ilium incipit, & ducta vtrinque linea transuersa ad medium spatium inter vmbilicum & spinas ossium pubis sese extendit, comprehendens intra se omnia, quæ inferne sita sunt. Quouis autem modo accipias, partes habet continentes communes & proprias, deinde contentas. Communes continentes sunt epidermis, cutis vera, panniculus parum carnosus hoc in loco, & adeps. Propriæ vero sunt inferiores musculorum abdominis, & eorundem aponeuroseon fines atque superiores ossi-

um pubis partes, idque antice: postice vero os sacrum, & quæ superposita sunt partes, lateraliter deniq; inferna ossium ilium partes cum musculis interna in facie atq; externa sitis, suis generalibus tectis inuolucris, cute videlicet & ceteris. Præterea vndique proxime conteguntur, & continentur omnes contenta peritonæo cum quibusdam ab eo productionibus. At in paruo ventre continetur vesica sola quando stricte sumitur, & quando latius, eo quo nunc intelligitur modo, adduntur vterus & intestinum rectum. Sed quando latissime tum supradictis præparantia continentur quoque vasa spermatica, testes mulierum, & magna ilei intestini portio, quod in mulieribus, quemadmodum in viris aliquando descendit in inguina potius quam aliud, per peritonæi dilatationem, (nam dum intestina descendunt in inguina dilatatur naturalis productio, & noua producitur tanquan vagina) & productionem præter naturam simul vtramque factam, aut vterum deorsum pellit, fitq; vtriusque nimirum intestini & vteri prolapsus. Sed quoniam partium genitalium mulierum historiam persequi polliciti sumus, de his nobis agendum est. Sunt ergo triplices genitales partes nempe vasa spermatica, testes

stes

stes & uterus: vasa sex sunt, quatuor præparantia, duæ venæ & totidem arteriæ, quarum illæ oriuntur, dextra a trunco venæ cauæ descendentis infra renes, sinistra vero ab emulgente, & arteriæ ambæ a trunco aortæ enascuntur. Quæ vasa præparantia antequam attingant testem vtrumq; diuiduntur in duas partes, quarum vna ad testem seminis materiam, altera ad vteri corpus eius nutritionem seu alimentum proprium & fœtus magna ex parte, & sanguinē menstruum expurgandum, & cum eo humorum colluuiem defert. Reliqua duo vasa eiaculatoria appellantur seu deferentia, quæ a testibus orta ad vteri cornua extenduntur, semenq; deducunt perfecte coctum in vteri capacitatem, ad cuius explicationem nobis properandum est quã primum. Est ergo vterus genitalis pars femellis omnibus maxime viuiparis propria constans simplicibus partibus & compositis: simplices sunt tunicæ, venæ, arteriæ, nerui & ligamentã. Tunicæ autem duæ sunt propriæ, vna quæ crassa est, & fere carnosa in duas diuidua, fibris rectis paucioribus intus, & foris pluribus transuersis prædita: altera tunica est communis a peritonæo producta circa exortum vasorum spermaticorum præparantiũ,

Aut loco proximo.

& a regione renum ad testes & corpus vteri fertur ipsum inuolues, quæ quis sit tenuis, tamē satis valida est: atq; ēt in duas, vt reliquæ omnes corporis mēbranæ, excepta pia matre, facile a diligenti anatomico diuidi potest. Recipit vterus octo vasa, quatuor superiora, vt dictum est, duas venas a spermaticis & totidem arterias, vtrinq; vnā, quæ, vt supra commemorauimus, fœtui sanguinem ad vitam & ad nutritionem, dum mulier grauida est, cum quatuor inferioribus mox exponendis præbet. Ea vero vasa sunt duæ venæ hypogastricæ, & duæ quoq; arteriæ, quæ ascendunt per latera colli vsque ad medium vterum, vbi coeunt cum superioribus, fit que vasorū communio atq; sanguinis & humorum in eo contentorum per idem vteri collum & sinum pudoris deriuatio & expurgatio. Habet quoq; vterus neruos a lumbis & osse sacro, qui excipiunt quosdam ramulos sexti paris neruorum cerebralium: quo fit vt tanta sit eiusdem cum renibus stomacho, pulmonibus, corde & cerebro præsertim postico sympathia. Sunt etiam vteri ligamenta quatuor, duo quidem superiora, de quorum origine & substantia iam dictum est, quæ in fundum vteri prope cornua inseruntur: alia duo sunt inferiora, rotunda,

tunda, & ita rubentia, vt quidam putauerint esse musculosa, imo musculos esse asseruerint, qui eiusmodi ligamenta concomitantur, vt in virorum vasis spermaticis musculi cremasteres aßident, eosq; motui matricis inseruire voluerint, quorum opinioni lubenter subscribo. Existimo enim matricem his moueri & sursum trahi, aut saltem firmari & roborari, hisq; impediri, ne vterus relaxetur aut decidat, vt fieri solet, propter grauia onera, quæ multa sæpius sustinet, diuq; continet, tum etiam propter ingentes conatus, quos præstat in fœtibus emittendis deorsum extrorsumq; pellendis: deniq; propter clamores, labores & humores, qui à toto corpore huc defluunt, quiq; non tantum humectare, sed etiam partem relaxare possunt. Oriuntur ista ligamenta ab anteriore oßium pubis parte, non tamen ab oßibus ipsis vere, sed tenuiter a membrana carnosa seu potius adiposa ipsa ossa pubis mediate tangente & inuestiente, & ascendunt ad musculorum abdominis aponeuroses oßium ilium costis alligatas, & oßibus pubis: penetrātq; eo modo foris intro, quo vasa spermatica præparantia intus foras, in viris descendunt in scrotum, & eiaculatoria ascendunt supra os pubis, vt cauitatem ven-

tris inscendant, tandemque in corporis vteri fundum lateraliter inserantur.

Quatuor partium vteri seu matricis compositarum exactior consideratio.

CAP. II.

SVperest vt de partibus vteri compositis, (quæ quatuor sunt) paulo accuratius quã antea de simplicibus dicamus, quarum prima omnino externa est, quæ quia pluribus ac diuersis admodum partibus constat, ideo pluralitatis nomine donatur, pudendaq; in neutro genere vel partes pudendæ appellatur. Appellatur quoq; proprie hæc prima & externa pars vulua, quasi vallis seu valua, quamuis totus vterus in suas quatuor partes diuiduus, vulua vocetur a Gal. quia mediante rima amplissima in duas diuiditur partes, dextram videlicet ac sinistram, quæ claudũtur & aperiuntur, vt valuæ alicuius domus insignis, & ab inuicem, quando opus est, distrahuntur vel diducuntur, aperiuntur vel minimo negotio. Hanc partem a Gal. cunnũ vocari legimus duplici in loco forsan a cuneo aut impressione eiusdem & fissura quam effingere solet. Notandum est obiter particulariter & proprie vuluas appellari vtramque partem, dextram & sinistram claustri virginalis

Lib. de dissectione vuluæ.

Initio eiusdem lib.

Vnde dicitur Cunn⁹.

nalis seu hymenis aut productionis naturalis inferno fini sinus pudoris appensæ, q̃ tunc apparent quãdo virgo deflorata fuit atq; corrupta. Altera v. vteri pars sinus pudoris est: tertia collũ verum: & quarta corpus ipsius vteri appellatur. In qb. omnib. exponendis multa consideranda veniunt: nam genitaliũ instrumentorum cõstructionem quiuis admirabilẽ inueniet, inqt Gal. de vtrisq; scribens, virorũ nempe & mulierũ, si eorum compositionem, magnitudinẽ, conformationem & reliqua omnia diligenti animo perpendat, q̃ partim in hoc libello primo, partim in sequenti explicabuntur. Itaq; virginũ & mulierum pudenda dicũtur illa omnes partes, q̃ exterius circa orificiũ sinus pudoris sitæ sunt, cui adhærẽt aliæ, aliæ v. sunt ab eodem satis longe dissitæ, omnes tamen absque sectione conspicuæ: sed vt earum plures virginibus & corruptis sunt cõmunes & omnino similes, sic quoque sunt aliæ quæ inter se tantum differunt, quantum integritas a corruptione distat. Etenim virginitatis suæ sunt notæ, sicut & corruptionis penitus contrariæ. In virginibus enim flos perelegans, in corruptis vero laceratus est, vnde tales defloratæ vocantur, cuius tamen dicti floris foliola non deperduntur, imo, quan- Cap. 3. de vsu. part.

diu viuit mulier, seruantur, ab inuicem tamen distincta & valuarum more disposita in his omnibus quæ nondum peperere, aut paruos quamuis maturos fœtus in lucem emiserunt. Sed in alijs quæ multos gestarũt in vtero fœtus, eosq; magnos & crassos, aut his quibus vterus prolabitur, inuertiturq; sinus pudoris, valuæ penitus delentur, remanentque tantum carunculæ myrtilocides quatuor, quæ vsum habent vtrumq; obturandi proxime & immediate orificium sinus pudoris atque impediendi aeris, pulueris, leuiorumq; corporum ingressum in prædictum sinum, de quibus suo loco dicetur. Partium prædictarum aliæ sunt adeo externæ, vt oculis omnino subijciantur, aliæ vero sunt interiores, quæ non nisi externarum facta diductione patent, & rursus earum plures vtrisque, virginibus nempe & corruptis communes, paucæ vero particulares & propriæ, quam partiũ diuisionem in sequẽti tractatu persequemur. Sed prius de vtrisq; communibus, deinde de his quæ virginibus peculiares sunt agemus, & tandem per corruptarum notas hunc primum libellum concludemus: atq; ijs apprime cognitis, nos nostrique successores Chirurgi in posterum tutius & facilius parentibus, iudicibus, ceterisque hominibus

hominibus quando opus erit, de virginum integritate, aut corruptione conquerentibus referemus, satis faciemusq́. Vt ergo partes virginum atq́ mulierũ singulas communes externas persequamur, incipiemus ab his quæ magis patent, nullaq́, vt id fiat, explicatione egent. Sunt autem pubes, labra duo pudendi, magna rima, quæ in medio eorum consistit, & in ea Nympharum pductio. Pubes est ea pars, quæ sita in anteriore ossium pubis parte pilis tegitur in ætate prouectis, & a linea transuersa supra spinam dictorum ossium pubis sita, inguina intra se usque ad colis radicem in viris comprehendit, & in mulieribus pudendi labra pertingit. Labra vero sunt tamquam monticuli molles, oblongi, compositi ex substantia, quæ in toto corpore parem non habet: etenim sunt cutanea, carnosa quodammodo, glandulosa, spongiosa, adiposa & naturaliter callosa (minus tamen hæc labra callosa sunt quam nates, hæ minus quam vola manus aut planta pedum, quia hæc incessui, vola manus apprehensioni fere continuis & vehementioribus: nates vero tantum sustentationi quæ sedendo fit, & labra pudendorum compressioni quæ fit in coitu, rarioribus mitioribusque dicata sunt) contecta cute, pilis

Quid pubes.

Quid labra.

prædita, vtrisque admodum tenuibus. Sitæ sunt ad latera magnæ rimæ, atque ossa pubis pertingunt, a quibus quasi exorta vsque ad natium plicaturam, & vltra anum versus extenduntur. Rima vero magna, de qua supra mentionem fecimus a regione synchondroseos ossium pubis fere media superficiarie incipiens inter labra deorsum posteriora versus tendit, & in latum atque profundum semper aucta, tandem in limbo orificii sinus pudoris postico terminatur, prope istum locum quod interfæmineum est, vel etiam interforamineũ (sic enim placet appellare) quod inter duo foramina insignia ani videlicet & sinus pudoris aut verius fossæ (siquidem hæc exterior est) & medio dicta rimæ extra labra apparent, & propendent duæ apophyses partim carnosæ, partim membranosæ, quas vulgo Nymphas appellant, quamuis Nympharum partes sint tantum minimæ. Hæc sunt quæ de partibus communibus externis summatim dicenda habebamus. Sequuntur aliæ partes externæ communes, quæ sine prædictarum diductione prius facta nullo modo patent: sed disiunctis atque diductis ab inuicem pudendi labris, loco vnius quæ antea rima apparebat, tres sese offerunt insignes, quarum duæ sunt collaterales, & mino-

Quot nymphæ.

& minores, dextra vna, altera sinistra situ, figura, profunditate, longitudine & vsu omnino pares. Hæ autem inter prædicta labra & πτερύγια conspiciuntur, quæ quidem initio sui sunt parum cauæ, atque superius siue anterius q̃ labra ipsa exoriuntur, necnon in progressu profundiores fiunt, nõ labrorum tamẽ infernum finem attingunt: sed in limbo orificii sinus pudoris seu pronai siue fossæ terminãtur postico, & omnium partium, quæ in toto corpore sunt cutim tenuissimam habent, exceptis oris prolabijs & Nymphis. Tertia rima (quæ est eadem cum prima initio commemorata) vt omnibus modis est ceteris duabus maior, id est longior profundior & latior, sic in ea multo plura habentur, vt mox audies. Huius situs est inter duo πτερύγια seu Nymphas, & eius vsus sicut & aliarum est, vt videlicet partes melius iungantur, claudantur, aperianturque. Quæ autem in ipsa maiori rima animaduertuntur quinq; sunt: Primum est, quod quo magis retrorsum vergit, eo magis fit profunda & lata, ita vt inferior posteriorq; finis tamquam in fossam degeneret: alterum est Clitoris, cuius situs est in fine anteriore & superiore dictæ rimæ: tertiũ est vrinæ ductus, in cuius extremo est orificiũ

colli vesicæ admodum breue, & in eius ambitu prominentia quadam carnea, a qua orificium ipsum tegitur: quartum est orificium sinus pudoris in medio prædictæ fossæ locatum, quod in virginibus longe aliter quam in mulieribus compositum videtur: de quo dicetur postquam Nymphas & Clitorida explicuerimus: quintum est fossa prædicta satis caua, & vtcumque lata, quæ & pronaum potest appellari, quod situm sit ante pudoris sinum, qui nauiculæ figuram & vsum præ se fert, in quo agri naturæ cultori spatiari licet præcipue ante congressus primos cum angustioribus, donec ad sinum pateat aditus.

De Nymphis duabus in pudendo muliebri sitis, earumque nomenclatura & vsu.

CAP. III.

Nymphæ, quæ πτερύγια Græcis, alæ Latinis vocatur, a nobis perpetuo pro iisdem particulis sumuntur: quæ duplices sunt, videlicet vtrinque vna, mollis, spongiosa, triangularis, angulis inæqualibus prædita, duobus nimirum acutioribus, antico vno; postico altero, & tertio inferne producto extra labra pudendi obtusiore, vt mox dicetur. Sunt etiam, qui ex valuis a Ioberto & nobis dictis Nymphas constituere volunt. Galeni auctoritate

Lib. 5. error. popul. lib. 4.

ritate

vitate fulti in introductorio, vt aiunt, quem male, ni fallor, interpretantur. Galenus enim eodem in loco Nymphas Aegyptios exscindere consueuisse scribit, & tamen non sunt valuæ quæ exscinduntur: quare ad vitãdam rerum & verborum confusionem Nymphas a valuis distinguemus, quamuis Nymphæ valuarum figuram ementiantur, & vsum similem habeant, præterquam quod valuæ proprie dictæ, & carunculæ myrtilocides sunt multo minores Nymphis, sinuique pudoris tantum, idque proxime & inmediate, vt carnea productio collo vesicæ, inseruiunt & appenduntur: Nymphæ vero non sic, sed vtrumq; muniunt orificium mediate, vt mox audies. Nymphæ sunt multo maiores quam primo intuitu apparent. Incipiunt enim paruæ & fere iunctæ, dextra videlicet & sinistra a limbo ligamentoso cutis, quæ est in postica parte orificii sinus pudoris, vbi primus habetur angulus, & in magna rima inter vtrumque labrum delitescentes ascendunt, & vbique fere sese tangentes protenduntur vsque ad ossium pubis synchondroseos infernum finem, & ibi alterum angulum efficiunt atq; eminentiam carneam producunt, quæ cum altera transuersa paulo inferiore tamquam

præputium efformant, quo Clitorida Balano haud dißimilem contegunt, & tandem vnitæ supra Clitorida, leui prominentia quasi linea ascendunt ad rimæ maximæ principiũ. Præterea ab eorum medio fiunt productiones extra labrorum oras, sed non multum propendentes, quæ substantia, figura & colore cristam galli gallinacei inferiorem, & sub gutture eius domesticæ auis positam referunt, in cuius extremo tertius angulus antea commemoratus inest. Quæ mediæ productiones

Lib. 6. c. 70 *nympharum aliquando in tantam longitudinem (inquit Paulus Ægineta) præter naturam excrescunt & augentur inter labra virginum aut mulierum pudendorum, vt excisione sit opus ad impedimentum & dedecus quod his partibus adferunt tollendum. Frequentius autem apud Ægyptios quam apud nos aut cæteras nationes id vitij genus mulieribus accidit, sed aliquando vno in latere tantum, rarius in vtroque, vt rarius virginibus quam mulieribus accidere solet, adeo, inquam, familiaris est hic affectus Ægyptijs*

In historia Chinæ parte secunda lib. 2. ca. 6 *mulieribus, vt Bronchocele Alpium incolis, longitudo capitis Lutetianis, nec non Indijs occidentalibus & in Chinæ regno habitantibus narium simitas. Quantum autem ad*

caussas

caussas auctæ magnitudinis prædictarum carunculararum attinet, possunt esse generales, vt fluxio & congestio, aut speciales, externæ, vt casus aut tractio digitis facta: antecedentes & coniunctæ ab humoribus, de quibus in præsentiarum non plura dicemus, cum potius partium historiam quam morborum curationem persequamur. Hæ vero particulæ quas Nymphas vocauimus, potius tunicæ, (quemadmodum etiam oris prolabia & ceteræ eius partes quam cute vera tectæ videntur: quarum vsus est (inquit Galenus) talis mulierũ pudendis, qualis præputio peni virorum & vuluæ ori. Istæ enim impediunt ne leuia corpora, vt puluis, aut aer frigidus sinum pudoris aut vesicam eiusque collum ingrediantur, & vrinam tamquam inter duos parietes deducunt e rimæ maxime fundo acceptam, seu fine inferno colli vesicæ eductam, tamquam e tubulo fontis aut scaturigine in oblongum spatium vtrinq; compressum effusam, vnde late & cum sibilo absq; labrorum pudendi irrigatione foras prosilire conspicitur. Sed quare dictæ particulæ Nymphæ appellentur, non satis constat, attamen quia Nymphæ idem quod sponsæ significant, dicemus Nymphas hic merito sic vocari, quoniam hæ sunt primæ

Gal. libr. de dissect. vuluæ initio.

Quare nymphæ dictæ.

quæ sponsum admittunt in opere peragendo, propter quod sponsalia fiunt, quæ nihil aliud sunt quam futurarum nuptiarum repromissio & nuptiarum caussa finalis, liberorum procreatio : vel Nymphæ quasi lympharum numina dicuntur, mutato unico elemento, quia hæc aquis & fontibus præsunt: sic carunculæ quandoquidem meatui urinario sinuique pudoris, eiusque orificio, e quibus tamquam e fontibus aquæ & humores sæpe prosiliunt, adstant, magno harum partium & ductuum commodo, ut dictum est, ideo iure merito nympharum nomina sortitæ sunt. Adde quod si latius sumatur nomen nympharum, videlicet pro montium præsidibus, & arborum dijs aut deabus, in pudendis| mulierum atq; partibus genitalibus earum aliquid simile inesse, nemo est qui ignoret, si ostium pubis, partium superpositarum & adiacentium, quasi promontoria & colliculos, nec non pilorum multitudinem spectet, matricisq; constructionem, munus & officium atque arboris cuiusdam floridæ fructiferæque naturam animaduertat, his nympharum nomen maxime conueniet. Et præterea has carunculas tamquam deas tutelares, astites, propitias & vindices experie-

tur, quod sanitatis & lætitiæ partium eius loci omnium, sicut & earumdem doloris & mœstitiæ sunt semper participes, iudices & cõsortes. Ergo perpetuo vocentur nymphæ, nec pro nymphis sumantur quatuor istæ carunculæ, quæ claustrum virginale cum quatuor membranis carneis constituunt in virginibus, quæque in defloratis degenerãt in valuas duas in extremo serratas, dextrã & sinistrã, & in his mulieribus, quæ plures emiserunt fœtus, aut quibus sinus pudoris descendit cum vtero & inuertitur, pendetque veretri modo inter earum fœmora, aut denique quibus sinus orificium valde dilatatum est, degenerarunt penitus in quatuor carunculas myrthi baccas referentes. Nunquam etiam nymphæ labra appellentur: sunt enim hæ diuersæ & apprime distinctæ partes, vt ostensum est supra.

De Clitoride seu tentigine seu Veneris œstro & dulcedine amoris, atque de caruncula, quæ in extremitate colli vesicę conspicitur.

CAP. IV.

N*Vnc ratio expostulat, vt quid sit Clitoris, seu tentigo, de qua sic scripsit Iuuenalis:* Clausit adhuc ardens rigidæ tẽtigine vuluæ, *seu Veneris œstrum, exponamus. Sed ante quam hoc fiat, oportet primum* Satyra 6.

rem paulo altius repetere: In mulieribus igitur quemadmodum in viris duo sunt ligamenta foris rotunda, dura & crassa, intus vero caua, vnde nerui caui appellantur, spongiosa & vasorum multitudine intertextorum pena, quæ oriuntur a symphysi sine medio facta inferne & vtrinque inter ossa pubis & Ischy, & a loco vicino, qui est inter dictam simphysin & Ischij tuber, a quo musculi quoque duo penis vtrinque vnus ducunt originem, quem cum opus est, erectum tenent prædictaq; ligamenta concomitantes ascendunt versus synchodrosin ossium pubis, in cuius infima parte cocunt efformantq; corpus pudendi seu virgæ virilis, quæ horum ossium periostio & ligamentis per membranas alligatur, accepto tamen & sibi adscito prius vesicæ colli fine inferno & vretræ principio. Musculi quoq; penis duo sunt, alii a leuatore ani exorti & meatui vrinario substrati, quæ desinunt in pene plus quam medio, prædictumque eius meatum exprimunt quemadmodum duo alii sæpe commemorati eius corpus firmant. Notandum est prædicta ligamēta cauernosa inter se non ita perfecte vniri, quin latus vnū penis ab altero linea quadam media alba possit, intus præsertim distingui: vnde si virga

secetur per transuersum, tria notatu digna apparent, duo videlicet corpora spongiosa in medio nigra & sanguine plena, linea prædicta alba ab inuicem distincta, & tertium his substát vrethra. Hi musculi hoc in loco neruos etiam admittunt insignes productos ab osse sacro, & inter se mistos, cum quibus venæ & arteriæ ab hypogastriis secundum colli vesicæ ductum feruntur ad mentulæ latera eius dorsum versus, deinde per totũ eius corpus vt aliæ venæ & arteriæ per cutim a pudedis delapsæ disperguntur. Nolo hic immorari diutius, & glandis, quæ in extremo penis est sita, lõgam narrare historiam, quæque vt ipse, substantiam spongiosam habet, paulo tamen solidiorem intus: glandi etenim toti nulla cutis adhæret sed membrana solum proxime ipsam inuestit, mediate vero a penis cute producta atque reflexa eiusdem fit inuolucrum seu tegumentum, quod præputium nucupatur & ligamentum eius ex neruorum extremitatibus inferne situm conficitur, quod frænum seu filum vocant. Multas pudendi virilis proprietates, actiones & vsus, vt ea, quæ de erectione, motu, extensione, robore, & optima compositione, seu conformatione, dici possunt, prudens omitto, cum ea

sint præter institutum, quare ad Clitorida reuertamur. Diximus igitur, mulieres vt viros habere ligamenta cauernosa seu spongiosa, venis, arterijs, neruis & musculis congeneribus prædita, initio distincta, sed quæ aliquantulum progressa, nempe in synchondrosi ima coniunguntur, corpusq; penis efficiunt vnum satis durum & solidum, quod membranosis tantum ligamentis ossium pubis, diuisioni, eorumq; ligamentis & periostio alligatur, a quo loco apparere incipit, & tamquam tegi præputio videtur, cum antea ligamenta ista cum ceteris musculis nempe & vasis sub nymphis latitarent, nec nisi firmiter appressis digitis duobus indice & medio perciperentur, donec tamquam in balanum degenerarint. Quæ cum ita se habeant, animaduertimus, Clitorida mulierum a mentula virorum quidem differre longitudine, meatus communis vrinæ & spermati, & musculorum vnius paris defectu: sed cum ea conuenire situ, substantia, vasorum illuc sanguinem & spiritus deferentium copia, tensione seu erectione, titillatione vero praualere, maxime in ijs, quæ raro Venerem excercent, eandemque appetunt. Quare mirum non est, si auctorum quidam Neotericorum hanc mulierum particulam (Columbus præcipue) æstrum Vene-

Libr. 11. rei anatom.

ris & dulcedinē amoris appellauerint: siquidem visæ sunt earum quædam, quibus cum blande tractaretur ista productio, semen ocyssime emisisse. Hæc enim est pars, quâ mulieres parum prudentes, libidinosæ, & plusquam brutali impetu percitæ inuicem abutuntur in confricationibus, vnde confricatrices appellantur: non autem nymphis eas mutuo intromittendo in sinum pudoris, vt nonulli somniarunt, quoniam nympharum corpus est quouis fatuo pene ad id præstandum ineptius, multoq; minus propter mollitiem attritioni aut titillationi conuenit. Carunculæ vero in extremitate ductus vrinæ sitæ vnicus habetur vsus nobis explicandus: hæc nimirum data est a natura ad præpediendum aerem externum, ne ingrediatur capacitatem vesicæ post emissum lotium per collum breue & latum: eius tamen pars, quæ ad fossam tendit, carunculæ vicem gerit, claustrumque virginale & eius membranas roborat. Hic igitur partium pudendorum virginibus atq; corruptis communium enarrationi finem imponimus, & ad peculiarium notas festinamus.

De orificio sinus pudoris virginum atque corruptarum.

CAP. V.

Sequitur orificium sinus pudoris explicandum, quod tanquã in pronao seu fossa sedẽ habet (vt diximus) quodq; omnino differt in virginibus ab orificio sinus mulierũ: siquidẽ in virginibus tale est penitus quale a natura efformatur. Sed mulierum sinus orificium tale semper conspicitur in posterũ, quale relinquitur post compressionem, deflorationem & corruptionem per coitum cum viris videlicet dilatatum & lacerum, absq; vlla spe recuperandæ vnquam integritatis pristinæ: sed potius cum certitudine maioris dilatationis & apertionis futuræ præsertim si iterum comprimantur fœtusque edantur, nisi Rhagades, dura & magna cicatrix aut scyrrhus (vt aliquando per morbum fit) in ambitu dicti orificii superuenerint, a quibus quidem angustius redditur. Hos affectus in pluribus nos vidimus mulierculis, quas ob id mariti subire amplius nunquam potuerunt. Prædictum ergo virginum sinus pudoris orificium est in eiusdem pendulæ productionis extremitate situm, quam circularis quædam cauitas sita in ambitu radicis eiusdem cingit, & hæc productio partim carnosæ partim membranosæ est substãtiæ, eidem sinui, suis corpore & cauitate multo angustioribus continuæ,

Quibus de caussis orificium sinus pudoris angustius redditur, etiam in fœtis mulieribus.

figuræ

figuræ rotundæ, in extremo acutiori, vnico foramine præditæ, & latitudine ad summum vnius medii transuersi digiti longæ, quæ idcirco extra nympharum multoque minus labrorum pudendi oras, quibus vndique circumsepta est, nunquam apparet, sed in medio fossæ supra commemoratæ semper abscondita manet. Tantum abest igitur vt nymphæ vocari debeant eius productionis laceræ partes, quæ in valuas aut carunculas degenerarunt: quum istæ nunquam excrescant, vt nymphæ aliquando solent, aut producantur in mulieribus, vt contra potius semper imminuantur, & sinum versus reducantur. Ista productio multis nominibus donatur, vocatur enim flos virginũ, hymen quasi limen addito elemento (l) buclon, germen floris, nonnullis Columna & claustrum virginale appellatur, quod quidem in ingressu transuersim situm esse veteres quidã male existimauerunt. Quæ particula cõponitur ex quatuor carunculis myrti baccas referentibus, quæ sitæ sunt tamquam in quatuor angulis dicti sinus in singulis videlicet singulæ, mẽbranosæ & rugosæ illius vaginæ sinus pudoris fœminarum, in quam virilis inditur penis dum copulãtur cũ maribus, & venereis vtũtur amplexibus.

Quas quatuor carunculas connectunt siue ligant inter se quatuor membranæ carnosæ sitæ singulæ in singulis interstitiis caruncularum, quibus cum fere æqualiter protenduntur. Itaque dicta productio ex quatuor carunculis & totidem membranis facta & in conum truncatum finita, admodum similis fit germini seu capiti, seu (vt barbaro hoc vtar vocabulo) bucto rosæ, Gallice bouton de rose, *florum pulcerrimæ semiexpanso, siue longitudinem, siue crassitiem, paulo tamen minores, aut rotunditatem inspexeris, adæquatis prius, id est, sectis vel penitus sublatis quinque fratribus foliaceis dicti germinis seu bucti capulam constituentibus, de quibus quidam poeta sic scripsit in Epigrammatis.*

Vere nouo varias educit Dædala flores,
  Nec roseo est terris vllus amabilior.
Hic croceos superat quos Thmoli colis odores,
  Et tener e terra diuite mittit Arabs.
Inde sibi roseis circundare pulcra corollis
  Tempora, nec voluit sacra carere Venus.
Quin etiam vates dicunt (si credere fas est)
  Auroræ irriguis atria plena rosis.
Nec mirum si grata diis, quum diua colore
  Se imbuat, vt superis gratior ipsa foret.
Huic niueos inter flores largitus honorem
  Præcipuum est, mundi qui regit arte domũ:

Ac rem ne sacram violarent ora ferarum,
Custodire suum iussit vtrumque latus
Fratres: sunt ex quinq; duo cum crine decoro,
Tot quibus est pilis arida cæsaries:
Vltimus at vere custos, rigidusque satelles
Marte comæ partem perdidit horribili:
Ergo naturæ miracula cernere fas est,
Quinque rosæ fratres cum statuunt capulā.

Quæ caussa est, cur eadē productio flos virgineus a nobis vocetur, qui cū integer est, quia virginitatis notam vniuocā & omnibus certissimā præbet, idem solus illæsam significat, & alium hymenē præter ipsum quærere, vanum est, quicquid fictum scriptumve sit ab ijs, qui nos præcesserunt. Sed notandum est, in quibusdam virginibus carunculas & membranas eas coniungentes, atq; productionem, quam efficiunt, esse nunc breuiores, nunc longiores, crassiores aut tenuiores quam in aliis, sicut & orificium, quod est in eius extremo, in quibusdam est latius, & in aliis angustius: vnde minor aut maior in primo concubitu difficultas: Hæcque productio recte a Galeno membrana præputio similis vocatur, est enim producta & in extremo perforata, vt præputium, sed est paulo carnosior & mollior præputio. Quod si prædictus flos vim & violentiam quandam ab impetu mentulæ

& compreſsione paſſus fuerit, nec tamen facta eſt eiuſdem in orificium & ſinum pudoris intromiſsio, membranæ tantum lacerari incipiunt nec productionis formam amittunt, quia carunculis adhuc cohærẽt. Prima autem mẽbrana quæ vim patitur eſt antica colli veſicæ monticulo inhærens, deinde poſtica, quibus laceratis effinguntur duæ valuæ, dextra vna, ſiniſtra altera, cohærentibus adhuc eiuſdem lateris carunculis duabus mediante ſalua interiecta vtrinque membrana, poſtremo collaterales, quæ ſæpius ad primum partũ vſque integræ ſeruantur, præſertim vbi maſculorum virgæ ſunt mediocres, & virginum carunculæ breues & craſſæ, atque orificium ſinus pudoris illarum latius quam in ceteris exſiſtit. Contra vero duæ collaterales aliquando lacerantur primæ in deflorationib. ſeu conſtuprationibus virginum, quando videlicet carunculæ poſteriores ſunt ſolito viciniores & anteriores duæ valde coniunctæ cum monticulo collo veſicæ innato. Quod ſi mentula craſſa ſit, nec orificium ſolum, ſed & ſinũ ſubierit peruaſeritque ad eius fundum, tunc membranæ inter carunculas poſitæ prius cõmemoratæ ad ſui radicem & antea deſcriptam circularem lineam per mediũ corporis,

aut

ant qua parte alteri caruncularum alligantur penitus rumpuntur, lacerantur, atq; in seipsas contrahuntur: & cum vicinis partibus, id est, carunculis, quibus adhærent, vniuntur ita perfecte, vt deletas omnino esse iudicares, maxime cum fœtus emiserunt perfectos, vt videre est in pluribus, quibus cum paruuli erant, aut grandiusculi pueri, membranosum sub lingua ligamentũ, filũ vocant, exsectũ, est, in quibus nullum postmodum secti ligamenti vestigium remanet. Quæ membranæ cum lacerantur fit dolor maior quidẽ in iunioribus, quæ deflorantur propter partium siccitatem, sed in his minus sanguis exfluit propter vasorum exiguitatem. In natu vero grandioribus, & ijs præcipue quibus menses fluere solẽt contra minor fit dolor propter hymenis humiditatem & laxitatem: plus sanguinis tamen effunditur propter ampliora vasa, & sanguinem fluentem & fluere paratum. In quibus omnibus carunculæ quatuor prædictæ quandiu viuunt, etiamsi plures, triginta si velis, fœtus in vtero habuerint, gestauerint, maturosq; ediderint, seruantur ad interitum vsq;. Quæ quidem carunculæ, aut quæ ex his & mẽbranis fiunt valuæ: quãuis propter lacerationẽ membranarum & frequentẽ atq;

cum impetu factam a viris compreßionem reflectantur: sursum ad sinus muliebris orificium multo quam antea latius factum: vsu tamen non distituuntur, sed valde necessarium habent, præstantque. Proxime siquidem obturant istud orificium impediuntque, vt dictum est sæpe, ne aer frigidus, aut puluis, aut corpusculum aliquod externum sinum ingrediatur, vt nymphæ secundo loco & labra pudendi atq; ligamentum cutaneum si supersit tertio & exteriori, id munus obeunt, quemadmodum oris etiam labra si ab externis numerare incipias primo, lingua secundo, tertia vulua, & quarto loco glottis laryngis impediũt eadem, ne intro ferantur in Tracheiã arteriam inuoluntarie, aut in Oesophagum. Cum igitur caranculas istas in mulieribus etiam senio confectis intueri liceat absque sectione vlla, sed partium pudendarum exteriorum digitis tantum in vtrumque latus facta distractione: cumque vestigia sicut & in omnibus corruptis claustri virginalis & hymenis laceri & dirupti lippis & tonsoribus manifesta sunt, mirum est, quomodo de virginitatis notis dubitauerunt plures, dubitantque adhuc, nec parthenicorum constructionem, positum, & figuram, nec eorundẽ rimas

mas post corruptionem animaduerterũt viri sagaces, cum fabricæ corporis humani diligentissimi perquisitores fuerint. Falsa enim alij de virginitate & hymene decantarunt, alij fatua protulerunt, scripseruntque, existimantes illum esse membranam transuersim sitam nunc in extremitate inferna sinus pudoris, nunc in medio cauitatis eiusdem sinus, eamque alij cribri modo esse perforatam, & per ea foramina vrinam emitti tanquam per tubulos plures aut cribri foramina sicque integram virginitatem iudicabant: Alij vero in medio vnicum esse foramen dicere maluerunt: ad quam membranam venæ feruntur & arteriæ, quæ in primis coitibus seu conatibus venereis disrumpuntur, vnde sanguinis effluxus in omnibus fieri debere contendunt. Alii nullas esse membranas, sed latera sinus vteri dextrum & sinistrum, vel potius interiorem partem eius cum posteriori adhærescere dicunt, ita vt in distentione, quæ a subeunte fit pene, vasa aperiantur aut lacerentur quædam, vnde sanguis emanare solet. Sed ista omnia vana sunt, non enim hymenem membranam vnam, sed quatuor esse asserimus, non eandam esse transuersam, sed omnes rectas ab inferno fine sinus pudoris de-

Variæ opiniones de hymenis & integritate virginum omnes falsæ.

orsum tendentes, non quatuor esse tantum membranas hymenem ipsum constituentes, sed & quatuor carunculas quoq; concurrere ad virginale claustrum & florem puellarum componendum. Qui flos seu claustrum virginale aut bucton seu columna nonnullorum non plura habet foramina parua, sed vnicum tantum satis insigne, illudq; non est in extremitate sinus, sed est in extremitate claustri, seu productionis sinui appensæ. Præterea sanguis qui exit in defloratione, corruptione, aut constupratione virginum non a vasis tantum ruptis & apertis insignioribus procedit, sed a membranis carneis laceratis & a carunculis diductis & attritis vteri sinus, quẽ male collum vocari a quibusdam diximus, latera, seu interior & posterior pars non iuncta sunt, sed semper distincta, inestq; cauitas insignis etiam in recens natis, per quam humores ab vtero virginum præsertim grãdiorum & sanguis menstruus foras expurgantur. Operæ pretium est, quoq; audire aut legere quorundã scripta, qui virginem non corruptã esse dicunt, si filũ ei ab extremo naso ad coronalis suturæ mediũ & finem sagittalis, per glabellũ & frontem mediam extensum, collum eiusdẽ puellæ intra se comprehendere possit.

Comparatur clauſtrum virginale ocello gariophilato & lilio, vt ſupra germini roſæ.

CAP. VI.

QVod ſi quis animo complecti & mente concipere non poſſit, quo modo virginum integritas earumq; defloratio dignoſcatur, & quærat quamob cauſſam vulgo vtamur hoc vocabulo vel nomine (deflorationis) nec ſimilitudine adducta germinis ſeu bucti roſæ ſemi expanſi in vtriuſque cognitionem deuenire potuerit, facile intelliget ſi vetonicam altilem hortenſem maiorem ſeu ocellum gariophilatum non ſemifloridum, ſed florem omnino explicitum habentem ſibi proponat, cuius ſimilitudo valde conuenit cum virginis partibus eius integritatem ſignificantibus. In vetonicæ enim gariophilatæ ſeu ocelli gariophilos redolentis floris figura duo conſideranda veniunt: Primum folia in gyrũ diſpoſita (quæ pampæ barbaris & olitoribus vocantur) quorum a germine pediculi virentibus capulis circumſepti, & tanquam in vna cauda ſunt coniuncti: de quibus poſtea plura dicentur: Alterum eſt cauitas, oculorũ cauitati ſimilis, vnde denominationem aſſumſit, in cuius medio eiuſdem floris foliola & ſtamina, vt & in oculi cauitate ſita ſunt cilia, ſic in

virgine sunt partes externæ pudendæ, videlicet, labra, nymphæ & earum particulæ, tanquam plura folia maiora (quibus foliorum verbis vtuntur etiam nebulones in suis lenocinijs, fœdis colloquijs & locutionibus) & est productio seu claustrum virginale in fossæ seu pronai medio positum, quod ocelli floris folia minora refert. Sed floris nomen quia multifariam sumitur, explicare primum oportet latius seu improprie nimirum, & strictius seu proprie. Latius pro omni re quæ ceteras bonitate, pulchritudine aut dignitate antecellit, aut pro omni re quæ sana minimeq; corrupta est, in quibus quidem modis virginitas ipsa virginitatisq; notæ accipi possunt. Quid enim inter homines laudabilius, pulcrius aut dignius pudica & honesta virgine? Contra vero quid corrupta (etiam præclaris corporis & animi dotibus prædita) turpius, abiectius aut vilius haberi & videri aut ex cogitari potest. Nihil profecto magis horrendum etiam parentibus lasciua, nihil propinquis detestandum magis contaminata puella: nam de ea nullus bene sperare in posterum audebit, omnes vero contemnere & irridere non verebuntur. Late ea m & improprie adhuc nomen floris sumitur pro quadam tenuissima

substan-

substantia farinæ volatili simillima, quæ caulibus præcipue nudis herbarum & stirpium omnium, atq; fructibus maturis & intactis insidet, quæ spectantibus iucunditatem præbet, & integritatem significat: hoc etiam modo flos virginibus conuenit, & operæpretium est intactam virginem videre, & cum ea versari. Quid enim modestius, quid venustius, quid deniq; suauius virgineis sermonibus? Stricte autem & proprie sumitur floris nomen pro plantarum omnium præcipue herbarum pulcerrima parte, quæ tunc producitur, panditur & apparet, cum plantæ ad suum vigorem & statum peruenerunt: quod nomen hæc pars retinet, flosque nuncupatur, qui non tantum seminis futuri spem inducit spectantibus, sed etiam eiusdem figurarum atq; colorũ varietas oblectat, nec non facultas multiplex, quibus differentijs distinguuntur genera & species, mares a fœmellis, nostrates ab exoticis, & hortenses ab incultis. Et quemadmodum nil pulcrius aut suauius flore fructu aut semine in plantis legitur: sic in virginum corporibus nihil integritate, hymene & eius flore præsertim illæsis & intactis præstãtius habetur aut desideratur: hoc enim prudentiam, castitatem & optimos animi mores

significat. Quum igitur floret ocellus gariophilatus, eiusq; floris foliola explicita sunt; atque ordine simplici, duplici, vel triplici in gyrum disposita in medio sui cauitatem efficiunt superficiariam simillimam cauitati faciei hominum adhuc viuentium quæ circa oculos conspicitur, quæque Græcis γλήνη appellatur, vnde flos iste nomen accepit ocelli. Circa autem radices siue pediculos eius, dum viget, remanet semper capula. Quod si eius ocelli vel senio vel nimia humiditate & vi aliqua proprie dicta capula laceretur, pediculosq; amplius foliorum floris retinere non valeat, ita vt ista huc & illuc ferantur: tunc pulchritudo quæ in situ dictorum foliorum & singulorum constructione erat posita, amittitur. floremq; ruptum atq; crepatum deturpatumq; esse dicimus, nec amplius præ manibus habere cupimus, sed proÿcimus: sic etiam virginum claustri & hymenis, aut floris nuncupati membranis laceratis carunculæ retrahuntur ab inuicem & diducuntur, tuncque virgines deturpantur, deflorantur, & male audiunt, ac proinde e consortio aliarum virginum (nisi nupserint) eÿciuntur. Quæ defloratio seu pendulæ productionis dilaceratio ab illata vi & violentia a Chirurgis ani-

gis animaduertitur, iudicaturque facile, maxime ab iis qui mediocriter versati sunt in hysterotomia. Præterea virginitatem florem nuncupari, aut saltem flori comparari debere maxime lilii dicebat vir doctus Renatus Beroaldus, summus œconomicus, plantarũ studiosissimus, mihique amicissimus. Nam lilii flos suo niueo candore humilitatem & benignitatem significat, visum oblectat, animum exhilarat atque reficit, si tantummodo respiciatur: At vero si tangatur atque manibus pedibusque teratur, fœtet, nauseamque parit: Sic puellæ quandiu virgines sunt & prudentes, semper aliquid benigni & propemodum diuini præ se ferunt & spirant: At vero illæ frequentiore virorum consuetudine si vtantur, plurimum gratiæ & venustatis depónunt. Quod si earum virginitas tangatur, integritasq; lædatur, ita vt de his aliquid detrahatur, singulorum aures inde offenduntur, & præ corruptionis fœtore torpescunt atq; insciuntur. Huiusmodi autem mulieres ex virginibus factæ quemlibet in posterum admittere absque dolore possunt, quem antequam claustrum virginale disrumperetur, non nisi cum labore & dolore tolerabant. Certissimum enim est omnes virgines, quam,

uis ætatem nubilem attigerint, coitumque exoptauerint, primos congressus habere difficiles: & dolores pati alias alijs maiores: propter membranarum lacerationem, atq; sinus & eius orificii angustorum necessariam dilatationem, quæ fiunt inprimis cōflictibus venereis, nisi menstrua eo temporis momento fluant, duobusq; tribus quatuor ve diebus antefluxerint. In his enim nulla est fere penis intromittendi viris & admittendi virginibus difficultas, propter partium præhumidarum relaxationem atq; lubricitatem, ita vt membranæ carnosæ carunculis interpositæ minimo cum negotio, & nullo fere dolore dilatentur, cedantq; subeunti mentulæ potius quam lacerentur: Vnde quidam nuptarum suarum alioquin castissimarū puellarum suspectam habuerunt virginitatem, ad cuius contextus probationem, historias hic duas vere comicas subiungere atq; conscribere placet, quarum prima talis est. Historia I. *Nobilis quidam Iurisperitissimus domisellam sexdecim annos natam virginem castissimam in vxorem duxerat quæ nuptiarum tempore & die menses patiebatur, passaq; fuerat tribus ante, vt postea duobus adhuc diebus continuis ei fluxerunt. Is autem fluoris ignarus, cum præ cupiditate*

piditate æstuaret libidinis satiandæ & nuptā arderet, vespere facto, quamprimum in thoro cum ea dormiturus decubuit. Verum sopori minus quam Veneri vterq; addictus, statim suam nobilis aggressus est, quam primo insultu & vix salutato hymene compreßit subijtque facile, hinc maritus tristis effectus, suspectam vxoris alioquin pudicæ habuit castitatem. Mane autem summo venit socrus genero dicens, se admodum ægre tulisse tota nocte, quod superiori die non eum monuerit, suæ filiæ ante tres dies menstrua abunde fluxisse, fluereq; adhuc. Quod cum sit, dixit illa, abstinere viros ab huiusmodi virginū & mulierum consortio toto purgationis tempore, vt honestum sic ijsdem vti sordidum, atque legibus diuinis, naturalibus & humanis vetitū atque prohibitum est, propter multa quæ inde sequuntur incommoda. Quare mi fili, inquit illa, quum filia mea, nūc, vt opinor, tua vxor nondum munda sit & plane purgata, si mihi credas, solus ad aliquot dies dormies aut saltem ab ea abstinebis. Quibus verbis libenter annuit recenter vxoratus, dißimulās, etiamsi mærore & tristitia esset confectus propter multas concurrentes opiniones, quæ illius animum exangebant, agitabantque. Modo

enim de relinquēda uxore tacitus cogitabat, modo de lite mouenda apud summos iudices p̄ dissolutiōe matrimonii facilius sua opinione & iudicio consummati, existimans fortasse tantis deliciis nephas esse absq; labore frui: ut poeta comicus ait: sicq; perplexus quasdā probationes vel nugas potius inuestigare contendebat, quibus id ipsum exsequi posset, infinita deniq; alia deliramenta q̄ occurrebant, in utramq; partē apud se differebat. In his aūt dū versaretur dubius, tres elapsi sunt dies & totidem noctes absque consolatione ulla, etiamsi rem totam negotiūque suum aperuisset integre medico physico amico suo q(ni fallor) medicus aliquam corporis libentius, quam tanti affectus animi curationem suscepisset. Interea purgatio domisellæ absoluitur, ipsaq; nullius culpæ sibi conscia, & tantæ mariti mœstitiæ ignara lætatur, speratque breui tempore bene sibi futurum, & proinde totum ad munditiem pro more parādum sibi curat atque admouet. His peractis elapsisq; statis diebus socrus prudentissima generum monuit, ei licitum esse quando vellet cū uxore dormire, & tuto proli indulgere: iacuerunt una, sed perperam prima ac altera nocte rem habere conati sunt, unde utrique coniugi grauius

quam

quam antea malum accidit. Sed tertio die tandem voti compotes facti, lætati sunt, quiete & amice in hunc vsq; diem vixerunt, prolemque habuerunt fœcundissimam. Quamobrem nobilis Iurisperitissimus eiusq; amici quidã mirabantur quib. ipse veram & integram historiam sæpe, serio & iucunde narrare solebat. Altera historia est, mercatoris cuiusdam nomine Bigami a nobis vocati, quia pro secunda vice matrimonium contraxerat cum virgine cusarca eius vicina, duos & viginti annos nata. Horum autem nuptiæ factæ sunt, cubuerunt simul fluentibus adhuc menstruis purgationibus: rem semel habuerunt, sed ita facile, liberaliter & oportune egerunt, vt ex virgine facta sit mulier, quæ eodem temporis momento concepit, grauidaque ipsa fuit. Postridie vero nuptiarum Bigamus mane summo surrexit, atq; ad merces emendas cum suis socijs rura satis longinqua petijt, nec reuersus est ante vigesimum diem. Is dum ruri esset, rerumq; suarum satageret, in memoriam sæpius reuocabat, facilem quem habuerat vnicum cum vxore noua congressum, nec omnino suspicione castitatis eiusdem vacabat, quamuis hac de re conqueri vnquam non decreuisset: siquidem a longo tẽpore vxo-

ris amantissimæ & parentum eius famam audiuerat, agnoueratque optimam. Reuersus vero domum Bigamus & vxor dormierunt simul, sed rem habere tentarunt frustra ista prima vice, propter angustius multo redditũ quam antea sinus pudoris orificium, post fluxionem menstruorum & partium pudendarum exsiccationem. Qui propterea mirari nõ desinit, contra plurimum torquetur, & apud amicum quendam conqueritur, dicens se facilius cum vxore dum virgo esset, difficilius vero cum eadem grauida conuenisse. Signa enim grauiditatis apparebant inappetentia ciborũ nempe, nausea perpetua, decolor facies, membrorum lassitudo & alia. Verum Bigamus mercator & non philosophus erat, nesciebatque istas partes sicut & alia corpora membranosa quæ humectantur plurimum dilatari & extendi posse, & cum exsiccantur, constrictiores & angustiores fieri. Quare virgo corruptam & corrupta ei virginem referebat. Nec mirũ hoc cuiquam videri debet: etenim virgines quæ semel tantum aut bis coierunt, idque fluentibus menstruis, verius dilatationem solã, eãque paruã, quam lacerationem simul vllam passæ fuerunt. Quod vtrumque vitium etsi accidisset, reparatur tamen facile atque cito curatur.

-tur: cessatis namq; menstruis, vt scciora illis mulieribus pudenda redduntur & proinde constrictiora & angustiora: sic Venere ab ijs quæ corruptæ fuerunt, atq; semel aut bis tantum coierunt, longe valere iussa, quia accedit quies partium, si earum quædam ab inuicem recenter solutæ parum dissideant, eadem procul dubio reuniuntur, & integritati pristinæ restituuntur, ita vt grauida esse posit cui etiam virginitatis notæ iterum appareant. Ista autem quæ diximus de his quæ menstrua patiebãtur dum defloratæ fuerunt, de aliis quoque dicere possumus: idem enim his atq; illis accidere potest, dummodo a Venere & coitu abstineant. Matres ergo aliæque mulieres, quæ puellarum earumque fama & honoris curam habent, videant caueantque ne dum matrimonio eas coniungunt, integritatis suspectas reddant maritis, nisi prius de earum purgationibus si patiantur, præmoneant. Patiũtur autem sæpius dũ nubunt virgines, præsertim maturæ viro, bene habitæ, & singulis mensib. expurgari solitæ, quia tũc lætãtur plurimum, ambulant, saltant, & deniq; totum corpus magis antea exercent atq; mouent, animumq; exhilarant, vnde mẽses accelerantur, diutiusq; perdurant. Satis ergo superque

virginitatem quæ filiarum propria est, eiusq; notas & signa ex orificii sinus pudoris, & ex eius naturali constructione persecuti sumus, demonstrauimusque his violatis, quomodo ex virginibus corruptæ fiant, quas in posterum mulieres semper, quotiescumque earum mentionem faciemus, appellabimus.

De signis quæ mulieribus fœtis conueniunt.
CAP. VII.

D*iximus antea quid mulieribus sit peculiare, quibusque signis dignosci queant, si addiderimus veluti pro corollario, quod mulieres habent pudendorum labra leuigatiora seu depressiora, & pilos eorum ex cute erumpentes crispos magis quam virgines, nisi equitare sæpius domisellarum Italicarum & Gallicarum more assueuerint. Atq; etiam eas quæ pepererunt cutim ligamentosam in parte postica orificii sinus pudoris sitam habent multo laxiorẽ, quæ cutis laxitas quia semper fœtis iisque solis adest, nisi prolabatur vterus, fœturæ signum vnicum & vniuocum esto: cui cutis epigastrii rugositas adiicitur, quamuis quibusdam illa non accidat. Plures enim videntur mulieres quæ multoties pepererunt, quibus tamen ventris cutis rugosa non est, vt ijs quæ paruos, quamuis maturos, fœtus ediderunt,*

Iobertus errorum popul. lib. 6. cap. 4.

derunt, vt sunt obesulæ, aut paucos, vt viragines consueuerunt, quia in illis cutis facile, & in his raro distenditur, vnde vis nulla infertur, vt rugæ post hac consequantur. Sunt etiã quædam aliæ quæ collo & humeris appenso subleuaculo siue subligaculo ex canina pelle aut tela linea constructo, thoraci lumbis, quo præcincto sic concinne ventrem tumidum sustinent, vt nullæ aut paucæ rugæ post partum appareant. Contra vero sunt quædam mulieres quæ nunquam pepererunt, imo etiam virgines, viri, adolescentes & pueri qui hydrope laborarunt, deinde sanati sunt, quibus adeo venter distentus fuit ab aqua in eiusdem capacitate contenta, vt cuti vis illata fuerit: quibus naturæ beneficio & artis operibus exhausta & euacuata adiutis eadem contrahitur, in eaq; rugæ quædam aliquando apparẽt, vnde colligimus ventris rugas constituere signum æquiuocum tantum. Recenter autem puerperæ signis & symtomatibus dignoscuntur, nimirum lacte in mammis turgidulis contento, dilatatione insigni & tumefactione œdematosa partium pudendarum, lochiorum & aliquando lactis per vterum expurgatione aut cum vrinæ mictione, nec non ossium pubis ab inuicem distractione. Quæ

Signa recenter fœtę mulieris.

quidem distractio etiamsi in omnibus non tã-tum mulieribus pariendo, sed etiam brutis animantibus fœtulos emittendo vt plurimum fiat, tamẽ huius seculi Philosophis & Medicis non est in confesso: vnde detrimentum omni animantium generi non minimum adfertur, vt postea videbitur. Ista sunt quæ naturalem & fœlicem partum subsequuntur symptomata, quæq; eadem sunt fœtæ mulieris signa vulgaria.

De quibusdam quæ non raro accidere mulieribus puerperis solent in difficili partu.

CAP. VIII.

SVnt & alia signa simul & symptomata, q̃ partum recentem demonstrant, extraordinaria & insueta, cæteris multo maiora & periculosiora, partuiq; difficili succedentia, qualia sunt matricis totius inflãmatio, gangrena, corruptio & putrefactio, & eiusdem casus, vt vxori cuiusdam ludimagistri vicini & amici nostri accidit, quæ tamen superuixit per tres annos, sed misere. Siquidem vna cum matrice, postica vesicæ substantia quæ ei incumbebat etiam corrupta fuit ad vreterum fere implantationem, & eorum ingressum in cauitatem ipsius vesicæ, vnde guttatim vrina per vlcus vesicæ in corpus externum intestini

stini recti effundebatur: deinde foras distillabat per locum in quo erat sedes vteri aut saltē vaginæ eiusdē antequam in putredinē abijsset. Cui vrinæ stillicidio alia duo superuenere symptomata: alterum fuit ossium pubis tanta strictura & constrictio natura vacuum abhorrente, vt ne minimi digiti extremum nō nisi vix immitti potuisset in locum vnde sinus pudoris & totus vterus per putredinem abierat. Alterum, exulceratio partium infernarum seu pudendarum, vna cum vrinæ salis, aut tartari aut fæcis admodum incrassatæ circa pilorum radices concretione & adhæsione. Minora sunt, sed tamen calamitosa, quæ sequuntur, nempe ruptio seu laceratio veri vteri colli, aut sinus pudoris antice cum postica vesicæ parte: vnde fit vlcus tandem callosum, per quod vrina in vesicam a renibus per vreteres delapsa, contineri non potest, sed statim effluit per dictam lacerationem posticam vesicæ in sinum pudoris, deinde foras. Quod tunc deprehendes facile, si stylum argēteum aut alium per vesicæ collum in eius cauitatem immiseris, & digitum indicem aut stylum alterum in sinum pudoris introduxeris: efficies enim vt duo corpora immissa concurrant atq; (vt inquiunt Chirurgi) nudatim

seu immediate sese tangant, quod ex strepitu aut saltem ipso contactu deprehendes. Alias vero postice finditur sinus pudoris aut verum vteri collum, & cum eis rectum intestinum, & tunc per eundem sinum stercus e recto intestino educitur, quam vtramque lacerationũ & membranosorum corporum ruptionem posticam nimirum & anticam vidimus, sed sæpius anticam. Sed an exulcerationes, lacerationes & ruptiones istæ accidant nimia distensione a puero exeunte facta, aut ab obstetrice partes prædictas digitis & vnguibus lacerante, an ab vtroque, in posterum disputabitur, concludeturq́ tanti mali tres posse esse caussas, vnam matricis, alteram fœtus, tertiam obstetricis.

De sinu pudoris, secunda vteri parte, qui male a pluribus collũm appellatur.

CAP. IX.

QVantum ad alteram vteri partem attinet, dicimus merito sinum pudoris vocari quod habeat cauitatem profundam & latam, os vero multo angustius: & eorum opinionem miramur qui totam rimam amplissimam sinum muliebrem vocarunt, quum sinus nomen ei nullo modo conueniat. Cæterũ tanquam vagina quædam est in quam inditur

tur penis virilis, quæ nauiculæ cuiusdam formam habet, vnde pronaum prædictæ rimæ pars posterior & cutis, quæ eidẽ sinui aut nauiculæ præest a nobis appellatur, nec non fossa, quia tanquam vallis est monticulis vndique cincta. Nihil autem in virginibus peculiare habet sinus pudoris: præterquam quod in ijs angustior est quam in mulieribus, quia nihil est vnquam eius cauitatem ingressum aut ab ea egressum solidi & craßi quod dilatare potuisset: sed menses tantum aut humores qui expurgati fuerunt omnes liquidi, qui quidem irrigare aut humectare, non autem dilatare aut vim aliquã illi inferre possunt. Cauũ autem esse sinum pudoris a prima cõformatione insigniter in bene conformatis puellulis est verißimum, quod in plurimis recens natis & subinde mortuis a nobis parentum rogatu sectis obseruauimus, in quarum prædictum pudoris sinum, digitum indicem, & in claustrum virginale minimum seu auricularem immisimus, nec obstaculum a membrana aut vasis vllum in medio sitis, vt nõnulli volunt, inuenimus, nec secto in longum sinu quidquam quod obstare posset vidimus, aut sensimus. Hic sinus membranosus, neruosus & vbiq; rugosus est, magis autem in ingressu

quam in medio aut fundo antice vesicã versus, quam postice ad rectum intestinum: est enim inter vtrũq; situs quod natura effecit ad maiorẽ amantium voluptatem, sed aduersim non auersim concumbentium: nam in antica & superna balani parte deorsum penis versus non modo asperitatem, sed fere circularẽ prominentiam seu proiecturam ipsa posuit, qua blandus fit attritus, & inde titillatio maior quam si auersim pecudum more concumberent Vnde colligere est vnicum esse naturalẽ hominibus gratum & prolificum coeundi modum, in quo viri & fœminæ mutuus fit amplexus, & partium genitalium copula aptior, titillatio major, seminis virilis iniectio directior in ceruicem & vteri cauum, eiusque attractio, retentio atque conceptio tutior propter mulieris situm, & vteri ac eiusdem partium motum aptiores. Hæc enim pars in coitu, mouetur nunc sursum nunc deorsum, alias dilatando se aut constringendo, aut etiam subsaltando: sursum, vt longiori mentulæ cedat, deorsum, vt eidem breuiori occurrat & semini, substantia & rugis sinus atq; vteri, vt ligamentis obsequentibus. Quare non inepte sed iocose a quodam dicebatur, omnes viros cum omnibus fœminis, & omnes fœminas cũ

omnibus

omnibus viris cõuenire posse, si cetera consentiant. Siquidem iste sinus fit in coitu quantũ voles breuis aut longus, digito tamẽ immisso indice, aut commodius pollice eius fundum attingi potest, atq; veri colli principium, quod vulgo orificium interius vteri vocatur, atq; tractari, durumne sit & scyrrhosum, clausum vel apertum magis quam decet, rectum vel in aliquam partem contortum, delapsum vel sursum retractum, exulceratum vel non exulceratum. De latitudine & amplitudine vero non sic res se habet, semper enim est capacissimus pudoris sinus, ita vt nõ mirum sit, quomodo adeo crassa quæ immittuntur pessaria aut alia corpora continere possit absq; recti intestini & vesicæ nocua compressione: cui fæcum egestio tarda & difficilis, atque vrinæ frequens mictio succederet, nisi amplior multo & vastior esset ventris imi interna capacitas in mulieribus quam in viris.

Sequuntur 3. problemata parthenica.

Sunt ne pudenda puellarum aliquando vt masculorũ male conformata, & si sint, Chirurgiane emendari possunt?

PRIMUM PROBLEMA.

IN conformatione corporis cuiuscũq; in di-

uidui naturam ludere aliquando nemo dubitat, ita vt ex infinitis eiusdem speciei & sexus animalibus vix aut nunquã duo similia reperias: quæ varietas tanta non in delineationibus tantum & figuris, sed & in animi moribus etiam posita maxime a temperamento pendet. In partibus singulorum construendis eadem quoq; sæpe aberrat propter defectum aut excessum materiæ, aut propter eiusdem in aliquam partem & locum, vbi non opus erat, translationẽ: vnde vitium duabus partibus accidit, vni in defectu, in excessu alteri. Idipsũ autem hominibus frequentius quam ceteris animantibus fieri solet propter intempestiuam Venerẽ, maxime v. circa renes & genitalia vtriusque sexus. Videre enim sæpe contingit in vno & eodẽ subiecto plures venas emulgentes & arterias ad alterum renem aut ad vtrumq; ferri: plures quoq; spermaticas, quas a truncis venæ cauæ & arteriæ magnæ descendentis, aut ab emulgentibus præter solitum vario modo exortas & diductas. Renes ipsi etiam variant, aut enim maiores sunt solito aut minores, aut vnus tãtum eſt maximus, aut quatuor parui: sæpius vero duo mediocres, quorũ alter, nimirum sinister, frequentius deficit quam dexter, aut statim a conformatione siccescit,

tescit, inutilis fit & iners. Quod in duobus sectis cadaueribus his nouissime elapsis annis obseruauimus, primũ fuit domisellæ de Raco, pˉsente D. Miloto Doctore Medico celeberrimo, alterum vero dominæ Veron, quæ ambæ conciues & vicinæ nostræ fuerunt. In vtroq; enim cadauere sinister ren excarnis penitus erat & eius vasa apparebant contracta & exsicca, aliquid adipis in ambitu habentia: magnitudinem & figuram minoris fabæ nõ excedebat aut huius loci glandulæ, quæ diuisioni nerui costalis per totum mesenterium maiori sui parte distributi, apponitur. Genitales quoq; variant partes, vt est prius dictum, virorum nimirum in numero & origine, præsertim vasa: testes quoque in situ, numero, duritie & mollitie, sunt enim sæpe laxiores aut constrictiores, duriores, aut molliores, & aliquando non descendunt in scrotum: sed in inguinibus manent, & aliquando, sed raro admodum, tres in scroto testes reperiuntur. Veruntamen q̃ pro tertio sæpe iudicatum est, tãdẽ nascentis hydroceles initiũ esse cõperimus. Sed frequentius in pudendorũ conformatione natura ipsa ludit & aberrat, alij n. longũ penẽ, alii breuem, tenuem alij aut crassum, præsertim in extremo iumentorũ more habẽt: alij

phimosi aut paraphimosi laborant, vt alijs ligamentum balani adeo breue est atq; crassũ vt virga omnino in arcum trahatur, dum natura eam erigere contendit. In alijs vrethra glandem non attingit, & in quibusdam penis nullo modo perforatus est, contra vero in alijs perforatum, & tanquã in duas partes diuisum est scrotum circa exortum penis, vbi nempe terminatur collum vesicæ: ideoque penis breuis admodum totus ibi latitat tanquã inter duo labra pudendi muliebris, ac si Clitoris tantum esset. Quod facile rudioribus imposuit huiusmodi pueros seu masculos esse, aut fœmellas, aut hermaphroditas. In fœmellis quoq; multa deficiũt, aliquando enim parum aut nullo modo ijs est perforatus sinus pudoris, nec cauitas vlla inest, aut orificium solum parum est apertum: quia carunculæ aut membranæ carnosæ, quæ istud componunt, sunt in extremo vnitæ aut ab inuicem parũ dissitæ, aut fossa exterius sita non apparet, sed ligamentum cutaneum & labra pudendi duo inferne continua sunt, aut nymphæ cohærẽt inter se. Clitoris aliquando quoque producitur magis quam decet, ita vt mulierculæ credant infantem masculum esse potius quam fœmellam. Ex quibus malis conformationibus quã-

pluri-

plurimis, paucæ quidem in maſculis & pauciores in fœmellis Chirurgia emēdari poſſunt. Attamen tuto & facile quædam ad naturalem habitum reducuntur, præſertim cum ſinus quidem cauus eſt, & apertione tantum externa indiget, quod appreſſis digitis iudicatur, aut etiam quādo tumor cum dolore & tenſione a menſibus retentis & collectis fit & in cauitate vteri, collo eiuſdem, ſinu pudoris & locis circumiacentibus percipitur: aut cum dilatare orificium tantum anguſtius oportet, aut nymphas & labra continua ſoluere, aut ligamentum cutaneum nouacula ſcindere & relaxare, ſubducto prius baculo ligneo, ſtylo ferreo aut argenteo ſtillicidij more excauato aut forficibus, immiſſo altero conuenienti, id eſt, fere rotundo cultello ſeu brachio. At vero quibus orificium ſinus pudoris eſt valde carnoſum & craſſum, parieteſq; eiuſdem ſinus ſeſe contingunt cohærentq;, ijs Chirurgia nihil aut parum proficitur: ſiquidem dicti parietes vix diduci poſſunt & cauitas fieri apta nequit, neque facta conſeruari, imo iterum inducta cicatrice dura adeo conſtringūtur, vt penem intromitti, difficiliuſque fœtū emitti ſinat. Verum ſi immiſſo digito aut ſpeculo tenui aut quouis inſtrumēto alio interius

orificium veri colli uteri deprehenderis, & tamen angustiorem sinum pudoris totum vel quibusdam in locis annulatim compositum & corrugatim iudicaueris, facta scarificatione vtrinq; satis profunda aut incisione leui conuenienti instrumento ad iustã dilatationẽ & consuetam amplitudinem reuocabis, ad cuius cõseruationem opera & labore opus est, & fessulis admotis seu subductis, donec cicatrix inducta fuerit, vt nuperrime factum fuisse nobilissimæ mulieri ab expertissimis Chirurgis collegis nostris accepimus.

An sexus fiat mutatio, seu filiæ in filium conuersio.

PROBLEMA SECVNDVM.

Eorum opinionem mirari non desino qui femellas mutari posse in masculos cõtendunt, quum nulla sit ratio aut argumentum satis validum quibus id probari posit præsertim in hominibus. Etenim sunt vtriusq; sexus partes genitales adeo inter se dissimiles in substantia magisq; in compositione, situ, figura, actione & vsu, vt dissimilius quicquam vix reperiri posit, & quanto magis inter se similes sunt cetera omnes totius reliqui corporis partes (exceptis mammis, quæ quamuis primario a natura datæ sint ad cordis & eiusdem

dem caloris & partium thoracicarum munimentum & conseruationem, tamen in mulieribus sunt tumidiores propter vsum quem secundario habēt) tanto minus genitales partes vnius sexus cum alterius partibus conueniūt, si conferantur, maxime vero earū vsus ꝑpter quem solum & nunquam propter seipsas singulæ partes corporis expetuntur. Sunt igitur vtriq; sexui partes generationi dicatæ, verum in coitu mulieres materiam, viri vero formam ad embryonem & puerum conficiendū naturæ ministrant. Coitus ergo necessarius est vt id fiat, sed coeundi appetitus longe diuersus est: nam mares Venerem appetunt vt depleantur, semenque suum extra se tanquam in alium locum ceu agrū eijciant, fœminæ vero cōtra, vt impleantur: vtrumque enim semen virile & proprium recipiunt, & quandoque concipiunt. Quamobrem omnes saltem maiores vteri partes cauæ sunt ad colem excipiendum aliæ, aliæ vero ad semen prolectandum, concipiendum & fœtum continendum. At vero masculi contra genitalibus partibus præditi sunt porosis tantum & fere solidis, duriusculis & rotundis omnibus excepto pene qui meatum habet, quo quidem natura abutitur ad semen deducendum in vteri aut

Gal. de vsu part. lib. 17. cap. 2.

vicini alicuius loci capacitatem, a qua postmodum sæpius dictum virile semen iniectũ effluit. Quod autem penis habeat longitudinem & cauitatem omnes norunt, verum hãc potius ad lotium emittendum, & illam solum ad agri culturam & seminis deductionem pauci notarunt. Præterea mulieres genitales habent partes in imo ventre sitas & reconditas, renũq; regioni per vasa & ligamenta mẽbranosa alligatas, quæ propterea descẽdere nõ possunt, multoque minus absque relaxatione magna propendere, vnde dolor, exulceratio & humorum fluxio fierent: quomodo igitur ex mulierum genitalibus partibus viriles fiant non video, quibus tamen solis saltem in hominibus & quadrupedibus sexuum fit distinctio. Sed vnde error iste tandiu perseuerauerit, perseueratque adhuc vt credatur filiarum in filios conuersionem fieri, quid sentiam libenter enarrabo: dicamque obstetrices quasdam, & post eas plures mulierculas quæ parturientibus adesse solent deceptas duplici modo fuisse olim, vt nunc quoque decipiuntur, existimantes primo ex infantibus quibusdam recenter in lucem editis qui cum filij essent, filias tamen fuisse: & secundo ex ijsdem filiabus filios euasisse. Quod vnico exemplo & recenti

centi historia facile fieri posse, vt sic hallucinentur muliercula, ostendetur. Sed primum eorum meminisse oportet, quæ superiori capite seu problemate a nobis scripta sunt: Naturam videlicet in corporibus hominū fabricandis non raro aberrare, ne dicam ludere: maxime vero circa partes genitales vtriusque sexus hominum. Ad historiam igitur festinat narratio. Lutetiæ circiter annū miliesimū quingentesimum septuagesimū septimum in vico sancti Dionysii mulier quædam noctu peperit filium, qui festinanter propter virium imbecillitatē baptizatus fuit pro filia, quæ Ioanna vocata est, quam paucis post diebus pro masculo & filio mater prima, deinde alij viri & mulieres agnouerunt non sine magna omniū admiratione & applausu, Iohannemque ex tempore puerum appellauerunt. Erroris caussa fuit, mala conformatio partium genitaliū penis videlicet breuioris & penitius tāquam in superna parte rimæ maximæ reconditi, Clitoris more inter duo labra & nymphas pudendi fœminei latitare soliti, q̃ partes in hoc puero apprime effictæ erant propter constrictiorem ῥαφὴν istam, quæ per medium scrotum inter duos testes excurrit, a radice penis incipiens inferne & ad peritonæi locū & a-

nũ vſq; extenditur, vnde latera duo ſcroti eminebant tanquam labra pudẽdi muliebris, in quorum medio rima quoque erat. Vides quomodo pueri duplici mala conformatione iſtarum partium prædictæ mulieres fuerint deceptæ, alioſque deceperint quamplurimos, inter quos parochus ſeu paſtor ipſe fuit. Parem hiſtoriam audiui ſæpe a D. & Magiſtro Frãciſco Nodeo Chirurgo doctiſſimo collega noſtro, cui ſæpius vltro narranti fidem adhibui propter viri auctoritatẽ & nouitatem rei quæ oculatiſſimis quibuſque, ſed incautis hominibus errandi occaſionem præbere potuerit, quũ vna ex parte defectus materiæ, & ex altera exceſſus a natura fuerint commiſſi, in pueri partium genitalium exteriorum ſeu pudendorum conformatione naturali.

An virgines corrũpantur abſq. conſortio viri.

PROBLEMA TERTIVM.

A Cauſſa antecedente ſola aliquando fit tãta humorum fluxio in vterum eiuſq; ligamenta: vt earundem ſequatur partium relaxatio, cui ſi aliqua procatarctica cauſſa accedat, vt clamor, vociferatio, exſufflatio, alui cum conatu deiectio, difficilis mixtio, tuſſis: omnis deniq; alui cõpreſſio & labor, in ponderibus ferẽdis, grauiorib. trahendis, pellendis aut

ſuble-

subleuãdis deorsũ facile intestina & vterus propelluntur: tuncque sinus pudoris cõpressus & inuerti coactus claustro virginali grauiter incubat, eiusque ruinam minatur & adfert. in quo solo virginitatis notæ obseruantur. Cũ ergo prædictum claustrum virginale ab omnibus quæ suprapositæ sunt partibus sic comprimitur, vimq́; maximam patitur, nec inferius descendere potest propter firmam cohærentiam & alligationem quam habet cum collo vesicæ, recto intestino, ligamentis Clitorida constituentibus, ceterisque vicinis partibus, sensim non tamẽ sine dolore dilatetur eius orificium necesse est, atque membranæ quæ caruunculis interiectæ sunt lacerentur. In his vero virginibus quæ digitum aut aliud quippiã præter penem in sinum pudoris ad voluptatẽ immittũt, non res sic se habet: Etenim claustrum virginale ijs non rumpitur, siquidem dolorem vllum sentire nolũt dum per se voluptuantur. Quod cum factum est, sinus pudoris inuersus & dilatatus delabitur foras, propendetque inter virginis femora figuram atq; situm mentulæ virilis, vel potius intestini alicuius præ se ferens, nec non crassitiem oui saltem gallinacei, & lõgitudinem trium quatuor, aut quinque digitorum habens. Ista

inuersio sinus pudoris, quæ vulgo uteri prolapsus appellatur, est eiusmodi, ut interna dicti sinus pars fiat externa & superna inferne conspiciatur. Cum autem ista superuenerunt omnia, virginitatis notæ penitus tolluntur delenturque, nec amplius differentia ulla est quantum ad sensum visus & tactus attinet, inter tales virgines & mulieres a viris corruptas, quæ plures maturos eosque magnos in lucem emiserunt pueros, etiamsi prædictarum virginum uterus, eiusque sinus in locum pristinũ reducatur. Quod in duabus similiter affectis castißimis virginibus animaduertimus: nec cuiq; mirum videri debet, si claustrum virginale hoc pacto dilatetur, eius membranæ lacerentur, deleanturque ad uteri eiusque sinus inuersi foras prolapsum, quũ idipsum fiat propter penis multo tenuioris in pdicti sinus capacitatem, ingressum, atq; etiã quum claustri orificium naturaliter sit satis apertum. Præterea si comparetur claustrum illud virginale cum productione naturali peritonæi nullo modo caua & valide constricta: quæ nihilominus tamẽ in pluribus cuiuscunque generis aut nationis, ætatis, sexus atq; vocationis fuerint, sæpe dilatatur, & cum ea simul noua producitur ab interna dicti peritonæi parte: per

quam

quam vtramq; intestinum aliquod (sæpius tamen Ileon) ad testem vsq; descendit. Prædicti autem humores initio huius assertionis commemorati, vt varij sunt, & multiplices, sic varius eorum fluxus & effectus fœminis accidit, cuiuscunq; ætatis fuerint, conditionis aut regionis: otiosis tamen magis familiares sunt, & diuitib. quã pauperibus & operariis. Puellæ enim & valde iuuenes, ætatis videlicet quinque, sex, septem, octo, nouem, decem, vndecim duodecimve annorum non raro huiusmodi humorum fluxu continuo infestantur, magisque grandiores natu absque vllo præcedente aut subsequente mensiũ profluuio, vel contra: nec non mulieres, quibus cessato menstruali profluuio, & grauidis, quæ eodem penitus carent, perpetuo fluunt aquei, tenues & frigidissimi humores, alias crassiores, subcrocei & acres, pudenda fere vbique exulcerantes. Vnde gonorrheæ fœdæ suspicio & vlceris a contactu impuro contracti, inducitur, & inde lites moueri plures vidimus coram iudicibus, parentibus puellarum famulos aut vicinos aliquos accusantibus violenta constupratione. Alias vero quæ erant maturæ viro, corruptas fuisse voluntarie & consentientes dicebant parentes, quas proinde non modo iurgijs & clamo-

tendum quoque est, humorem aqueum prædictum expurgari sæpe per vteri sinum in virginibus, & in quibusdam defloratis grauidis, & non grauidis: vnde colligere est non semper per venas, quæ ad vteri corpus feruntur, hiantque quando opus est suis osculis, in eius cauo prædictum humorem deriuari: sed etiam per eas delabi, quæ ad infernum finem veri colli vteri desinunt, & præsertim in grauidis, in quibus exacte clausus est vterus.

Problematum finis.

Virginum atque mulierum partes pudendæ.

- **Communes.**
  - Pubes.
  - Labra 2. { Dextrum. / ſiniſtrum.
  - Productio. { dextra. / ſiniſtra.
  - Nymph. 2.
  - Rima ampliſſima in qua apparent
    - Rimæ collaterales. 2. { dextra. / ſiniſtra.
    - Nymphæ 2. interne ſerratæ. { dextra. / ſiniſtra.
    - Clitoris.
    - Colli veſicæ orificium.
    - Monticulus carnoſus.
    - Foſſa ſeu pronaum.
    - Orificiū ſinus pudoris.
- **Propriæ.**
  - **Virginum.**
    - Ligamentum cutaneum.
    - Constrictio Ligamenti cutanei & ab eodem foſſæ contectio.
    - Productio medii tranſuerſi minimi digiti longa, quæ dicitur
      - Hymen.
      - Clauſtrum virginale.
      - Bucton Barb. ſeu germen.
      - Columna nonnullis, in qua veniunt conſiderandæ extremitates. 2.
        - Inferior dentata in ambitu.
        - Superior circulari cauitate cincta.
    - Compoſitio ex 4. { Membranis. / Carunculis. } { Vnitis.
  - **Mulierum.**
    - Laxitas ligamenti cutanei.
    - Laceratio Retractio. { Caruncularum. / Membranarum. } { 1 / 2 / 3 / 4 } { Hymenem conſtituentium.
    - Valuæ duæ. { dextra, / ſiniſtra.
    - Dilatatio ampla. { Sinus pudoris & orificii eiuſdem.
    - Manifeſtatio rugarum ſinus pudoris & earum præcipue quæ initio eiuſdem ſitæ ſunt verſus collum veſicæ.

OPVS-

OPVSCVLI PHYSIOLOGICI

Liber Secundus.

In quo tractatur de grauitate & partu naturali mulierum, probaturque oßium pubis ab inuicem, & oßium ilium ab osse sacro vtrinque fieri distractionem.

De collo vteri tertia eius parte.

CAP. I.

IN hoc opusculo duo nobis facienda initio proposuimus: primum est puellarum virginitatis & deflorationis notas ostendere, quod in priori libro præstitimus: in hoc autem secundo superest vt alterum exsequamur, nimirum oßium pubis inter se, & ilium cum osse sacro vtrinque distractionem in partu naturali fieri, probemus. Quod rationibus, auctoritatibus pluribus & exemplis ostendemus, atque doctorum virorum adhuc superstitum testimonijs confirmabimus: & non tantum in mulieribus, sed etiam in omnibus viuiparis animalibus (cetera enim his oßibus animalia carent) eam quoque fieri cõcludemus. Sed prius nobis grauiditatis mentio faciẽda est, post-

quam vteri duas reliquas partes interiores explicuerimus, nempe collum verum & corpus ipsius vteri: siquidem superiori libello omnes simplices & compositas duas priores, siue exteriores, nimirum pudendum & sinum pudoris, si non exacte, saltem satis dilucide, exposuimus. Prima igitur quæ explicanda venit totius vteri pars tertia collum est, quod constat substãtia membranosa, sicut reliquæ eius partes. Collum autem verum seu ceruicẽ matricis cum Fallopio dicimus eam partem esse ceteris tenuiorem & angustiorẽ, vt Galenus etiam partes ossium tenuiores ceruices appellat, in quarum extremo ait, esse capita nunc longiora alias breuiora pro ratione dictarum ceruicum: omnia tamen rotunda corporis integram effigiem & compositionem sequutus, in quo ceruix seu collum tenuius situ est inter caput & truncum ipsius corporis, vt nemo ignorat: sic pars ista quam verum vteri collum appellamus, tenuior est multo ceteris, eiusque ambitus angustior sinu pudoris inferiore & matricis corpore superposito, in quo multa scitu & notatu digna censentur. Primum est eius ductus seu cauitas, quæ quamuis adeo sit angusta, vt vix stylum aut ligulæ ferrũ maiusculum, aut ad summum parui calami scripto-

In obseruat.

In præfatio. lib. de ossib.

rii

rii tubulum admittere possit, & pollicari latitudine longa sit, per eam tamen omnium opinione virile semen iniici recta in cauitatem corporis vteri debet, vt fiat vtriusque seminis occursus, conceptio, fermentatio, puerorum cōformatio, & eorundem postea accretio. Quæ tamen angusta ceruicis via nos docet, virile semen vi matricis impleri, cupientis attrahi potius, quam virgæ virilis quasi industria aut naturali instinctu recta iniici: nisi enim mulier delectetur in coitu, semenque vterus appetat atque proijciat, statim prædictum semen quantumuis valide eiaculatum effluit, minimeque concipitur. Præterea aduertendus est ingressus seu orificium colli prædicti, quod quāuis maxime amplitudini & cauitati sinus pudoris continuum sit, nihilominus tamen angustissimum fit, semperque conniuet excepto eo temporis momento, quo semen virile prolectat trahitq; vterus: aut quando per id ipsum fit solemnis quædam euacuatio, qualis est mēstruorum expurgatio, aut vitiosorum humorum, aut puris deriuatio, irritæ conceptionis expulsio aut fœtuū emißio. Tunc enim hiat apertumque est plurimum istud orificium colli veri vteri: quod vulgo, Le coronnement de la mere *dicitur ab obstetricibus, quia dū*

partus tempus accidit, idipsum quod alio tempore paruum quamuis vtrumque oblongum & transuersum sit, figuramque referat oris catuli recens nati, aut tincæ piscis: eo inquam tẽpore, rotundum coronæ modo fit, nec statim amplitudinem sinus pudoris habet, sed sensim dilatatur. At Medicis & Chirurgis vulgo orificium interius vteri nuncupatur, etiamsi ingressus cauitatis vteri non sit, sed eiusdem colli tantum, vt iam dictum est, quod orificium prædictumque collum cum semel ingressum est semen viri, spirituum impetu & pudendi virilis longitudine delatum eiusq; robore eiaculatum, & matricis attractrice vi & facultate prolectum ne facile effluat, natura asperitates longitudini totius cauitatis dicti colli apposuit atque efformauit, quales boum aut saltem felium in linguis videre licet, quæ radices habent interne sitas, acies vero interne seu superne tendentes: vnde ingressum facile egressumq; difficile ferunt. In collo vteri insuper vtrinq; exterius sunt multiplicia, eaq; insignia digitatim, aut pectinatim disposita atque insita vasa a venis maiora quam ab arteriis, quæ eius substantiam penetrant atque in cauitatem dicti colli desinunt, aperiunturque, quando opus est, quibus menstrua (si quæ

fluant

fluant in grauidis) expurgantur omnium opinione & consensu, atque virginibus, quibus adhuc vterus clausus est (si diis placet) quemadmodum & illis propter conceptum semen aut embrionem seu fœtum contentum in ipso vtero. Quæ opiniones duæ mendosæ videntur, quarum prima est, grauidas tantum mulieres & non alias purgari per collum vteri: nam omnes per dictum collum purgantur, omnibusque vteri humectantur: altera quod virgines habent vterum clausum, quæ rationi & experientiæ contraria est: est enim in bene confirmatis virginibus omnibus via aperta & ab orificio exteriori illius productionis, quæ claustrum virginale constituit, ad orificium colli, & a dicto orificio ad fundum vsq; vteri continua. Angustiæ quidem duæ insignes sunt in orificiis prædictis tãtum, sed nunquam obstructiones nisi in grauidis mulieribus, in quibus statim a cõceptione ad partum vsque toto videlicet gestationis tempore os vteri est ita exacte clausum, vt ne specillum quidem possit intromitti (inquit Galenus) quod tamen non est necesse, vt experientia quotidiana docet: fiunt enim in grauidis magnæ euacuationes sanguinis, & humorum purgationes ab interna capacitas Cap. 7. lib. 15 de vsu part.

citate ipsius vteri affatim felici cum successu, aliquando praua conceptiones saluo fœtu eijciuntur. Sed hæc rara sunt, rariores quoq; superfœtationes, frequētißimæ vero abortiones, quæ propter compreßionem & subagitationē grauidarum & alias ob caussas accidūt. Quare valeāt, qui membranam quandam in orificio interiori vteri constituunt, seu potius eius colli, vt dictum est, quam cole lacerari subeunte seu rumpi volunt, antequam virgo perfecte corrumpatur. Quod si ita esset, virgines nunquam purgarentur suis mensibus, nec vnquā deuirginarentur, perpetuoque maneret ista membrana, quum viri mentula tantummodo huc vsque ad titillationem & nunquam vlterius intromittatur, propter ipsius vteri instabilitatem & prædicti veri colli angustiam: quare quærere tam alte virginitatis aliquam notam vanum est atque ridiculum. Quod autem mulieres purgentur suis menstruis per collum potius quam per vteri corpus, probat Columbus, quia (inquit ille) multo plura & maiora sunt vasa in eo quam in vlla alia vteri parte. Præterea exemplo cuiusdam mulieris Sanctæ *nomine tantum & non re ipsa, quæ propter male ante actam vitam laqueo suspēsa iugulata est, quo tempore menstrua patiebatur.*

tur, cuius cadauer secuit, diligenterque obseruauit, dicta menstrua expurgari per collum tantum, & non per cauitatem aut corpus vteri. Ibi enim copiam sanguinis vidit, & vasa superius dicta pectinatim seu digitatim insita, plena sanguine fluente aut fluere parato, nec non collum atq; sinum pudoris madida cruore, & minime vteri cauitatem animaduertit. Similiter duarum mulierum cadauera secuimus, quibus menses fluebant internecionis seu suspensionis tempore, in quibus prædictas colli vteri venas amplissimas vidimus, sanguinem menstruum effundentes copiosum in collum vteri verum & sinum pudoris, & nullas in corporis vteri cauũ. Huic orificio colli aliquãdo cancri aut scyrrhi superueniunt incurabiles, eoque magis si menstrua deficiant, quia sanguis, qui expurgari solebat, ibi diutius cunctatur, remoratur & calefit: rarius in fundo cauitate ipsius vteri maligna ista vlcera & tumores nascuntur.

De quarta totius matricis parte, & fœtus formationis tempore.

CAP. II.

N*Vnc ratio exigit vt de corpore vteri dicamus, quæ particula quamuis a nobis*

in partium enarratione quarto loco tantum posita sit, omnium tamen præstantissima est, eiusque gratia ceteræ factæ sunt, tum simplices, tum compositæ, cuius rei rationem antea reddidimus. Vterus proprie dicitur hæc pars ab vtre, quia caua est, & impleta distenditur vtris modo. Corporis autem vteri substantia reliquarum partium substantiæ similis est, videlicet membranosa, quanquam in his sit quædam differentia. Nam pudenda vtcunque carnosa sunt & mollia, sinus pudoris rugosius & asper, collum durum & angustum, sed propria corporis substantia medio quodam modo habet; est enim illis (pudendis scilicet) durior & compactior, his vero mollior conspicitur: denique vterus magnitudinem atque figuram habet pyri mediocris, sed in grauidis maior redditur, vt in virginibus & nunquam fœtis minor exsistit, quam in his quibus sæpius intumuit venter. Vteri corpus semper situm est in hypegastrio seu ventre inferiori interius inter vesicam & rectum intestinum, quibus suo collo & sinu pudoris alligatur: ipsum vero corpus liberum est nullique annectitur, vt extendatur contrahaturque liberius. Vterus concipiendi generandique instrumentum est, quod vt commode fiat in ipsius corpore præ-

dicto, cauitas est fundum versus bifida nullo septo, sed tantum linea recta in dextram & sinistrã partem diuisa bonæ *Mathioli seu fabæ vulgaris capax, quæ cauitas vt ingressum, per quem semen virile admittit attrahitque, habet manifesto cauum: sic fundo ipsum corpus præditum est, in quo duo sunt cornua exterius sita, in quibus eiaculatoria mulierum vasa spermatica tãtummodo porosa desinunt, per quæ semen proprium in dictam vteri cauitatem mulier eiaculatur. Quod vtrumque semen cum in vtero semel conceptum est, miscetur, fermẽtaturq́, & vt Hippocrates inqt, ista fiunt ante septimum diem, a septimo vero die ad vndecimum aut duodecimum ad summum ex purissima seminis vtriusque portione formatur fœtus perfecte, qui etiamsi initio tam paruus sit, vt vix magnitudinem formicæ aut minimi grani frumenti habeat: in eo tamen corporis partes omnes apparent, saltem externæ maiores, vt caput, collum, truncus & extremitates, quæ ceteris tamen minus perfectæ sunt, omnes vero sua cute vbique conteguntur, imo etiam sexus facile distinguitur. Apparent quoque vasa vmbilicalia, quæ quantumuis tenuissimis pilis aut filis sericeis tenuiora corio membrana exteriori*

Libello de nat. puer.

fœtus uno extremo, & umbilico eius altero adhærent rubentia, & humori aqueo (sudores vocant) in amnio proxime fœtum inuoluente, & eundem cum sudoribus continente, innatātia conspiciuntur. Quod Aristoteles quoque quodammodo obseruasse videtur: scribit enim septimo libro de historia animalium cap. 3.

Aristotel. *Mas, inquit, qui quadragesimo die exierit, si*
„ *in quoduis aliud mittatur, diffunditur atque*
„ *aboletur: sed si in aquam frigidam, cogitur,*
„ *consistitque veluti in membranula, qua rupta*
„ *fœtus ipse apparet magnitudine formicæ ma-*
„ *iusculæ, & membra iam inde discreta, tum*
„ *cetera omnia, tum genitalia constāt, & oculi*
„ *quemadmodum in ceteris animantibus præ-*
„ *grandes: Deinde subiungit: Sed fœmina quæ*
„ *intra tertiū mensem eruperit indistincta est,*
„ *quæ autem quartum adepta est mensem, fin-*
„ *ditur, & reliquam distinctionis effigiem bre-*
„ *ui tempore accipit; Tandemq; fœminam tar-*
„ *dius perfectionem in utero quam marem ac-*
quirere concludit, eamq; ad decimum mensem sæpius quam marem protrahi censet. Hic Aristotelis contextus partim mihi arridet, partim vero minime: quod enim dicit fœtum conspici magnitudine formicæ maiusculæ, certissimum est, sed non exspectandus dies qua-

dra-

dragesimus. Quadragesimo enim die fœtus est longitudinis digiti auricularis viri perfecti, qui etiamsi in quoduis aliud mittatur, quam in aquam, non tamen diffunditur aut abole-tur, sed ossa tantum emolliuntur, & tanquam in cartilagines seu duras membranas degenerant, si in aceto macerentur: si quidem in eo tam plura ossa perfecta sunt, vt viginti quatuor costæ, ossa duo genæ inferioris & clauis vtraque: brachia vero, femora & tibiæ ossa quidem sunt, sed imperfectas habent epiphyses & omnino cartilagineas. Reliquæ vero totius sceleti quadraginta dierum pueri concepti partes, cartilagines sunt tantum, vt spina tota, ossa sterni, maxillæ superioris, vtriusque manus extremæ & pedis cum suis digitis: ossa tamen ilium, scapularum, & quædam capitis, quæ lata futura sunt, iam aliquod in medio sui rudimentum ossis habent, vt in quinta sequenti figura ostenditur: præterea non consistit in membranula fœtus, tegitur enim sua cute. Quod si quis dicat, Aristotelem intellexisse per membranulam amnion: respondetur eam membranam longe distare a fœtu, etenim non nisi mediante humore copioso ipsum continet & contegit. Quare de membrana, quæ loco cutis habetur, potius ipsum intelligere voluisse quam

Quæ ossa citius perficiantur, & quando.

de amnio putandum eſt. Nam etiamſi fœtus formica non ſit maior, humoris tamen pondus ſex aut ſeptem vnciarum in ambitu eius habetur, cui aliquãdo innatat, aliquãdo vero immergitur abſque vllo periculo: quia non per nares, neque per os ſpiritum attrahit, ſed per vmbilicum duplicemque arteriam exortam a chorio fœtus ſua placenta adhæreſcente concamerationi vteri materni poſtici: Quæ arteria duplex ex radicibus infinitis, tanquã in truncos duos, ſeu inſignes ramos vnitis fit, & per latera vrachi vna cum vena dictum vmbilicũ fœtus pertingit, tandẽq; in arterias ilias, vt ſupra dictum eſt, deſinit, & ſanguinem atque ſpiritum in eaſdem effundit deferendum in ſingulas fœtus partes. Illud quoque ab Ariſtotele ſcriptum experientiæ repugnat: nam in fœtu duodecim dierum, aut ad ſummum viginti, ſexus ſatis aperte, vt dictum eſt ſupra, diſtinguitur. Quod vt quiſq; facilius intelligat, quatuor hic hiſtorias narrabimus, picturiſque aliquot illuſtrabimus. Prima hiſtoria eſt mulieris honeſtiſſimæ (cuius conſuetudine & familiaritate lubentiſſime vtimur) quæ adhuc viuit nondum quadragenaria, temperamento melancholica, & toto adoleſcentiæ atque iuuentutis tempo-

re sic habita, semper in ea humore melancholico prædominante, quæ proinde adeo frigida mansit, vt ante viginti tres ætatis annos menses ei non fluxerint, mammæ non intumuerint, glabræ singulæ partes corporis, capite excepto, remanserint fluoreque vteri cõtinuo, aqueo, frigidissimo sæpius albo ad vigesimum octauum annum sic affecta fuit, & huc vsque in neutra constitutione vixit. Quo 28. ætatis anno cœpit meliuscule habere, menses enim rubri fluxerunt, inordinate tamen, tandem post annum concepit cessante cruento, lento continuo ab vtero fluxu, quem fere trimestri temporis spatio passa fuerat, sed illa grauiditatis nescia more solito vixit, ambulauit, sese exercuit, duodecimo autem a conceptu die, vim quandam leuem passa, læsa est, & vigesimo primo abortijt, qui nonus erat a læsione dies, fœtulũ emisit vna cũ secundis integris, & nullo modo laceratis chorio, amnio & alantoide membranis, neq; sudoribus effusis, sed omnibus integre seruatis. Quæ omnia simul compacta magnitudinem & delineationem huius sequentis primæ iconis referebant. In hoc globo seu potius ouali mole ad similitudinem cauitatis vteri efficta apparebãt ea quæ sequuntur, placẽta dicta videlicet,

quæ poſticæ parti chorii exterioris primæ ſecũdarum membranæ inhærebat, fætus formicæ mediocri aut minimo grano frumenti craſſitie & longitudine reſpondebat, ſudoribus innatabat mediãtibus vaſis vmbilicalibus adeo exilibus, vt delineationes tantũ rubræ viderẽtur, quibus, chorioque appẽſus erat, aquarum ſeu ſudorum ſelibræ pondus fere amnios continebat. Parem hiſtoriã videramus anno 1580. ſed tanquam per tranſennam.

In hoc capite quinque habentur figuræ puerorum eadem magnitudine depictorum qua præditi erant, dum ante tẽpus emiſſi fuerũt, & vna irritæ cõceptionis, quæ ſecunda eſt.

CAP. III.

D*Iximus duodecimo, aut ad ſummum, vigeſimo die fœtum formatum eſſe, quoniã quem hic depictum exhibemus, potius duodecimi a conceptione diei, quam vigeſimi primi eſſe exiſtimamus, etiamſi die vigeſimo primo a conceptione emiſſus fuerit. Nam veriſſimum eſt, ipſum a læſionis die non conformatum fuiſſe, neque creuiſſe, ſed in eodem ſtatu permanſiſſe: aut potius contabuiſſe, quamuis nil putidi aut praui coloris in abortu neque in ſecundis viderimus. Hoc accidit 1586. menſe Martio.*

Prima

Prima figura fœtus duodecim dierum.

A A Placenta, in qua ſunt radices & trunci venæ & arteriæ vmbilicalis.

B vaſa vmbilicalia.

C fœtus duodecim dierum.

F

De prima fœtuum conformatione sic sensit scripsitque Hippocrates. Porrò, inquit, vita hominis septem dierũ est: primùm etenim postquam genitura in vteros peruenit, in septem diebus habet quæcumque habere debet: mirari autẽ quis possit quomodo id sciam: verùm multa vidi hoc modo: meretrices publicæ quæ de seipsis periculum fecerunt, vbi cum viris rem habuerint, sciunt quando in ventre concipiant & postea cõceptum intra se perdunt. Postquã aut perditus, elabitur velut caruncula. Hanc carunculam in aquam coniectam si cõspicatus cõsideraueris, omnia membra habere reperies & oculorũ regiones & aures & manus & manuũ digitos & crua & pedes & pedum digitos, pudendum & reliquum totum corpus manifestum. Quare mirum nulli videre debet si iconem pueri tam exigui hîc depinxerimus, quum præsertim ea quæ ab Hippocrate & Aristotele scripta sunt de primis fœtuum cõformationibus viderimus, ostenderimusque pluribus medicinæ & Chirurgiæ studiosis, dum Lutetiæ in collegio Longobardorum & alibi nostras celebraremus anatomias. Altera historia est eiusdem mulieris quæ duobus annis post primam impragnationem eodem mense Martio falsum germen (quod vocant) eiecit, quod nihil aliud

Lib. de carnibus ad finem.

Altera hist.

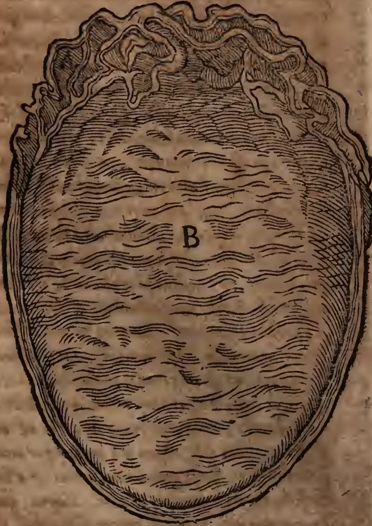
erat

erat quàm imperfecta & manca grauiditas seu impraegnatio à semine imbecilliori aut frigidiori, aut vtroque intemperatis. Erant autem eiusmodi duae quidem membranae, vna tanquam chorion externa, & altera vt amnios ad intus iem iuncta adhaerescebant vbique, vt solent. Nam materia & forma placentae chorio postico apposita videbatur: in interiori verò tunica, vt in superiori & in sequenti figura videre licet, fere selibra humoris aquei continebatur sine foetu vasisque vmbilicalibus. Moles tamen ista magnitudinis & figurae superioris erat, vnde hic animaduertere licet humorem illum qui in amnio colligi solet, videturque in ambitu foetus non sudorem esse, nec totum prouenire à sudoribus foetus, quandoquidem in hac mãca impraegnatione seu potiùs irrita conceptione humor quidem erat satis copiosus, sed à vaporibus per ebullitionem seu fermentationem seminis elatis, concretis & collectis in amnio, coaceruatus. Et praeterea exiguus adeò foetus non tantum humorẽ aqueum per sudores deposuisse potuit, vt in prima figura videre est. Sunt aliae falsae impraegnationes seu germina, vt quae sequuntur, scilicet molae vteri, quae durant multos in annos, augenturque plurimum, quaeque sunt carnes informes cum pau-

cis aquis: & aliæ quoque cum quibus insunt multæ aquæ, & hæ ante quadragesimum diem eiici foraſque emitti solent. Hæc Domina post hæc pluries concepit, peperitque fœliciter, lapsis tamen à nuptiis octodecim annis ante primum partum.

Secunda

Secunda figura est prauæ inprægnationis, seu falsi g.rminis eiecti circa quadragesimum diem à conceptione.

A A Placenta.

B Pars chorij leuigata & centrum globi appa-ret aqua tantùm.

ALtera Domina anno 1591. circiter nonum Febr. die concepit, quæ similiter, vt prior, affecta fuerat in adolescentia & malè ab vtero & ventriculo habita, quæ fœtulum quoque die decimo tertio mensis Aprilis emisit, quem in vtero mortuum 46. diebus gestauit. Vigesimo enim quinto die à conceptione manè seipsam leui de causa læsit, offenditq; dum fasciculum linteaminum subleuaret, attolleretque brachia paulò vehementius, vt in sporta poneret, quam super humeros gestabat ancilla amicæ cuiusdam. Hæc dolorem tunc sensit in imo ventre, cœpitq; ex hac hora ab abortione valde timere: tertio autem sequenti die lac in mammis habuit, & tandem puerum dicto die decimo tertio Aprilis magnitudinis & longitudinis pollicis transuersi vnà cum secundis integris, magnis cum doloribus absq; putrefactione emisit: fœtus optimè conformatus erat, excepta facie (quam agninam potius quàm humanam dixisses) vt omnes pueri in vtero ad tertium mensem vsq; caput ita malè figuratum habere solent. Exanguis omnino erat & albus vt faba decorticata aut glandula aliqua, quia in humore aquoso quadraginta sex diebus integris permanserat, & nullum interea sanguinem à matre, à læsionis tempore, receperat pro-

pter

pter ruptum vmbilicum eiusque omnia vasa, quorum alterum extremum fœtui, alterum verò chorio adhærebat, eaq; causa fuit cur non vixerit, multoq; minus ac reuerit à dicta læsionis die. Poterat autem, si vixisset alimentumq; recepisset, vsq; ad abortus diem increuisse ad longitudinem vnius ferè palmæ.

Tertia figura est magnitudinis fœtus abortiui, & secundinarum eius, qui vigesimo quinto die à cõceptione vtroque sanguine priuatus fuit, propter vasorum vmbilicalium ruptionem.

Tertia Figura reperienda est sub hoc signo †

QVarta figura est pueri per arbortum quoque emissi quadragesimo secundo die aut septimæ septimanæ initio, in qua magnitudo vtriusque delineatur: quo gestationis tempore fœtus, si fœmella est, articulatur & mouetur. si verò mas, trigesimo, inquit Hyppocrates, tuncque longitudinem solùm habet & crassitiem minimi digiti viri perfecti. In quo videre licet, vt dictum est suprà, costas omnes à radice & tenui epiphysi ad cartilagines anteriores vsque omnino osseas, & ossa duo genæ inferioris atque vtriusque clauiculæ perfecta. Sed cubitorum ossa, brachiorum, crurum & tibiarum epiphyses cartilagineas & ferè membraneas tantum in vtroque fine habent. Quæ verò lata futura sunt, vt ossa scapularum, ilium & capitis in medio sui aliquid osseum solummodo habēt. Reliqua omnia meræ cartilagines sunt vt vertebræ racheos, os sacrum, sternum, gena superna ferè tota & extremitates summæ, videlicet manus & pedes. Quorum citius perfectorum ossium natura quoque vsum citius esse necessarium docet, vt costarum ad cauitatem thoracis efformandam & firmandam atque cæteras partes continentes exteriores sustinendas, vt contentæ non comprimantur, nec spiritus opprimantur. Libera enim & liberalis respiratio

Lib. de nat. pueri.

Ratio cur costæ cito perficiantur.

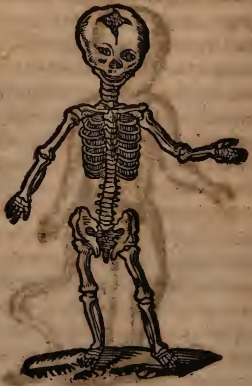
recẽs natis inuantib. ac decrepitis aut cuiusuis ætatis hominibus æquè necessaria est, vt genæ inferioris actio seu motio, quæ in deglutiẽdo fit præcipuè: & brachiorum atque scapularũ cum trunco corporis firma connexio, quæ mediantibus clauiculis fit, citã ad robur partium ossium perfectionẽ requirunt. Quibus basis ossis yoidis quia radicem linguæ quamprimum mobilissimè fulcit & sustinet, ossicula aurium tria, quæ auditui subseruiunt; succedunt & mature in vtero perficiuntur. In quibus naturam licet admirari prouidam sicut pluribus in aliis operationibus suis.

Quarta

Quarta figura fœtus seu pueri quadraginta duorum dierum cõcepti, & eius magnitudinis.

Quinta figura sceleti pueri quadraginta duorum dierum, in qua videre licet quænam ossa iam perfecta sunt.

Sexta

Sexta figura, quæ est pueri triũ mensium per abortum eiecti, in qua longitudo & latitudo præcipuè obseruantur. Habes sub hoc signo *

De tempore quo mouentur in vtero pueri, deque magnitudine & figura eorum in vtero, & diuerso partus tempore.

CAP. IIII.

INter ea autem, quæ tempore quadraginta duorum dierum à conceptione fœtus in vtero fieri dicta dicendaque veniunt, vnum est nobis non omittendum, nimirum quod pueri tunc moueri incipiunt, sed ita obscurè vt plerumque matres seu grauidæ mulieres non sentiant: quæ autem sentiunt, pulicis aut formicæ motum referre dicunt. Quæ causa fuit & adhuc est, cur sæpissimè affirment se suos nũquam sensisse pueros ante tertium ferè medium mensem, id est, circa septuagesimum diem, idque rariùs, aut quartũ incipientem, id est nonagesimum diem frequentius, quia à quadragesimo secundo die ad dictum alterum terminum parum admodum mouetur fœtus in vtero (nisi motu accretionis, de quo non hîc agitur (vt annotauit Hyppocrates cum de mare loquitur.

Part. 45. Sect. 2. lib. 6. Epid.

Articulatum est (in neutro genere, melius, articulatus est) constitit, citiùs motus inquinatur, tardiùs augetur Græcè κινεῖν ἐμελλῶσι ita verti debet Mas motus statim cessat, id est, fit cessatio à celeri motu quem natura aggressa est.

In

In vtero quidem mas ob loci caliditatem (nã in dextro potiùs vtero formatur) & materiæ diſpoſitionem faciliùs & celeriùs formatur, mouetur, ſed fœmina extra vterum citiùs gliſcit & creſcit: ſed ἐμωλύθη, id eſt reprimitur motus celer naturæ, *& fit quadam relaxatio & remiſſio ex parte naturæ quæ prout primos ſuos conatus intendit adiutâ caliditate materiæ & loci opportunitate, omnem marem in lucem emitteret ſeptimo menſe ciuili & lunari. Nam quicquid in diebus ſeptuaginta mouetur, id eſt in duobus menſibus & dimidio menſis, in triplicitatibus perficitur, id eſt, ſeptimo mẽſe: ſic fit quadã μωλυσις, id eſt, repreſſio remiſſio motus feſtinati: vnde quæcunq; abortiones ſiunt aut partus potius ſeptimo menſe hi marium ſunt, rariſſimè fœminarum. Curuatur tunc puer figurámque aſſumit ſphæricam in vtero, quam optimè Realdus Columbus deſcripſit & alij plures depinxerunt. Circa autem finem tertij menſis à conceptione fœtus longitudine palmari præditus eſt, & quarto cum dimidio pedali, & ſic creſcit in dies ad partum vſque. Cum verò emittitur, longitudinem habet cubitalem cum manu extenſa & digitis. Multa interim animad-*

Lib. 12. relat. cum de ſitu infant. in vtero ſcribit.

uersione digna censeo, primum est quod ad septimum mensem gestationis aut saltem ad quadraginta duos dies usque ante partũ (quod tempus pariendi omnino in mulieribus incertum est, vt ait Aristoteles; Nam à septimo ad decimum ambobus exactis scilicet, maturi fœtus eduntur, ante septimum verò arbortus tantum vocantur, & ante fœtus formationem effluxus) matrix & cum ea fœtus sursum semper ascendunt, & mirum in modum extenduntur, intestina loco mouentur situmque naturalem amittunt præcipuè tenuia, quæ restituuntur statim à partu: fundo enim suo matrix ventriculum aduersum pertingit, epiplon colligit pellitque sursum, quod vnicum non facilè præ mollitie & libertate extenditur, vnde mulieres pleraque inappetentes sunt. Verùm septimo mense elapso non amplius aut parum fœtus ascendunt, neque matrices, etiamsi augeantur: imò verò posteaquam per aliquot dies constiterunt, descendere potius videntur, portamque versus quà transeundum erit, sensim tendunt.

Cap. 4. lib. 1. de generat. animalium.

Notandum est insuper pudenda grauidarum humore mucoso tunc temporis, id est, septem ante partum septimanis, madefieri,

fieri, & tumere atq; leui dolore præhendi paulatimq; dilatari & pcipue in regione symphyseωn ossiũ pubis & ossis sacri cum ossibus latis. Iste autem dolor nõ ratione humoris in subiectas partes delapsi alioqn benigni, aut tumoris ab eo facti percipitur, sed ponderis matricis & fœtus decumbentium in eas partes, quarum ligamenta membranosa & periostia ab illis premuntur & distenduntur, vnde dolor ad partum vsq; perseuerat: sicq; ossa quæ antequã tumeret vterus, adeo constricta erãt, vt nulla arte, nisi sectione prius facta, diduci potuissẽt, ea tamen tempore partus, motu relaxationis aut dilatationis ex instinctu naturæ facto ab inuicem distrahuntur, mediante eo humore mucoso quo imbuuntur, emolliuntur & relaxantur eorum synchondroses, omnesq; inferiores & pudendæ mulierum partes. Quod non solum tactu, sed etiam visu deprehenditur: facilius autem ista fit distractio in iuuenibus & his quæ sæpius pepererũt, quam in ceteris quæ rarius aut tardius impregnantur. In omnibus vero pudendorum labra & nymphæ maxime protenduntur, sinus pudoris & orificiũ eius quod externum est, atque verum collum, quando res vrget, dilatantur, serosa & vtcũq; glutinosa præmittuntur: non solum in mulie-

ribus, sed etiam in omnibus viuiparis animalibus, in quibus quoque sudores fœtus accedente partu incrassantur, & tanquam in mucilaginem vertũtur, qui quidem ruptis membranis a valido fœtu fores percutiente, vincula soluente, atque eosdem humores ab vtero expellente, dum egressum is appetit, fluunt, & ductuum parietes, quibus adhærent, facillime oblinunt, sicq́ viam lubricam, magno fœtantium & fœtuum commodo, reddunt. Nunc quoque pueri iam vtero egressi ante quadraginta duos dies nunquam aut raro admodum rident, neque dealbescunt: sed rubicundi manent propter loci, vnde nouissime prodierunt, caliditatẽ, & alimenti antea suscepti, nempe sanguinis materni colorem, qui nunquam in chylum albũ vertitur, sed ruber semper manet, donec aeri externo per id tempus expositi fuerint, illumque attraxerint, atque alimento, quod in chylum album primo conuertitur, vsi fuerint. Præterea torminibus vexantur, visum habẽt instabilem, nec quemquam agnoscunt, quæ omnia sequenti schemate enarrabuntur.

Hippol. ad finem libr. de septimestri partu.

TABVLA

TABVLA CONTINENS PLVra quæ ſeptem ſeptimanis fiunt.

A conceptionis die accidunt in ſpatio ſeptem ſeptimanarum incluſiue vel excluſiue.

- Matri
  - Ante partum
    - Retentio menſtruorum tanquam in penu poſitorum.
    - Appetentia
      - Deiecta.
      - Deprauata.
    - Tumefactio mammarum.
    - Mutatio coloris naturalis faciei.
    - Ilium & Pudendorum.
      - Tumefactio.
      - Dilatatio.
  - Poſt partum.
    - Imbecillitas virium.
    - Lochiorum purgatio.
    - Cruditas lactis.
    - Reſtrictio
      - Pudendorũ. & Iliorum.
    - Reſtauratio virium.
- Fœtui.
  - Ante partum
    - Conformatio q̃ præcedunt
      - Delineatio.
      - Articulatio
    - Motꝰ animalis.
    - Suſceptio animæ rationalis.
    - Statio.
    - Deſcenſus ad pudenda, id eſt, ad partum præparatio.
  - Poſt partum.
    - Rubedo totius corporis.
    - Priuatio riſus.
    - Ignorantia mera.
    - Inſtabilitas oculorum
    - Torminum afflictio, &c.

De diſtractione oſſium pubis in partu naturali deq; rationibus, quibus ea probatur. Item quot ſint pariendi modi naturales, quotq; non naturales, obiter explicatur.

C A P. V.

SEquuntur cauſſæ & rationes, quibus probari poteſt oſſa pubis ab inuicem & oſſa ilium ab oſſe ſacro ante partum & in ipſo partu diſtrahi poſſe & debere, idque fieri ſenſim, critice tamen, atque menſe ſeptimo incipere, & ſex aut ſeptem ſeptimanarum ſpatio ad partus horam augeri & perfici. Prima igitur ratio, qua probatur oſſa pubis ab inuicem & ilium ab oſſe ſacro diſtrahi, eſt, quia natura, quæ machinatur viam, eamque facilem quantum poteſt fœtibus egreſſuris extra matricem, demandat omnibus partibus genitalibus infernis, tũ internis, tũ externis, earumque vicinis, vt ſenſibus patet, quæ partui nocere aut eundem iuuare poſſunt, vt ſymphyſibus oßium eius regionis ſingulis humorẽ mucoſum quendam, vt dictum eſt calore mediocri & benigno ſpiritu præditũ, vt eo partes imbutæ emolliantur, dilatentur & relaxentur. Quod humidum cum calido præſtat, ſicq; via lubrica & ſatis ampla reddita felix partus conſequitur, dummodo alia tria accedant,

vide-

videlicet materna vis, & facultas expellendi, fœtus vincula ſoluendi, & vtriuſque optima partium conformatio, quæ ex parte matris cõſiſtit in legitima omnium poſitione, figura & numero, relaxatione & diſtractione per dictũ humorem mucoſum a natura illuc demiſſum aut arte, hanc inualidam tardam, aut ſui muneris oblitam adiuuante & excitante: medicamentis aſſumtis ad vtriuſque vires conſeruandas, augendas & reſtituendas, & admotis fotibus, balneis, emplaſtris, vnguentis & oleis emollientibus, quorum non eſt parua ſupellex ad oſſium prædictorum ſymphyſes laxandas. Fruſtra enim ſinus pudoris, eiuſque orificium & collum verum vteri totum, & reliquæ omnes vicinæ partes, vt labra & nymphæ, dilatantur, niſi oſſa ipſa ab inuicem diſtrahantur. Quod quidem fieri nequit, niſi prius cartilagines, quibus iſta valide vniuntur, madefiant prædicto humore. Ex laxitate enim & conſtrictione dictarum ſymphyſeωn (matre & fœtu, bene habentibus & validis) pariendi facilitas aut difficultas pendet, quum ceteræ partes molliores, facile quantũ opus eſt diſtendantur, ac egredienti fœtui cedant. Præterea ex parte matris nihil præter naturam eſſe debet, vt eſt ϛυλλοειδὴς ἀπόφυσις quædam vel ἐγχιροει-

δῆς in interna oßium pubis aut Ischij facie, quæ obsunt fœtibus, ita vt nonnisi mortui emitti poßint, quod a nobis pluribusque aliis Medicis ac Chirurgis Lutetiæ visum in cadauere honestißimæ mulieris, in difficili eam ob caussam puerperio vita functæ, quæ dictam apophysin prælongam præter naturã habebat oßi pubis sinistro innatam intus prope synchondroseως infernum finẽ. Os pubis tali præditum apophysi alias dedi Domino Pareo primario Regis Chirurgo. Ex parte fœtus præter imbecillitatem, caussæ etiam difficilis & infælicis partus esse poßunt, vt si maior est, aut eius aliqua pars præ craßitie, vt est caput aliquãdo, cuius ossa sunt aut ampliora vt in macrocephalis, aut perfectiora, id est, quæ transitui minus cedunt, aut quando idem caput non prius, vt solet, exit facie versus intestinũ versa, vt omnes in partu naturali solent, quicquid nugentur quædam mulierculæ parum sapientes, quæ mares pronos, fœmellas vero semper nasci supinas affirmant. quamuis vtrisque sit communis hic exeundi modus. Potest enim fœtus (qui sudoribus propriis innatat, nulliq; parti alligatur, adhæretue, præter quam secundis mediãtibus vasis vmbilicalibus) paulo ante partum, aut in ipso partu vertere faciem

ciem ad lumbos & os sacrum, cum vasa ipsa vmbilicalia, quibus appenditur, sint admodum lõga, sicque conuersus solutis vinculis & membranis disruptis pronus egreditur fœtus, siue mas siue femella fuerit. Qui egrediendi modus eo frequentior maribus esse debet, quo sunt fœmellis robustiores. Igitur siue pronus, siue supinus matris vtero exeat fœtus, caput prius non tantum sese offerre, sed etiam foras exire debet, & hic est prior pariendi modus naturalis. Sequitur alter qui multo periculosior est, ideoque minime naturalis a quamplurimis esse dicitur, fitque quando pedes iuncti præcedunt, quo modo fœtus, siue mares siue femellæ fuerint, supini vt plurimũ egrediuntur, difficilius tamen supini quam proni in lucem emittuntur, propter menti seu maxillæ inferioris osibus pubis adhæsionem: qui situs varius varium sæpius discrimen matri aut fœtui adfert: hunc tamen lubenter naturalem vocaremus, quum ceteri omnes non naturales ad ipsum facilius & salubrius Chirurgi manu obstetricisve reducantur, atque si opus sit, pueri extrahantur. Reliqui omnes pariendi modi praui sunt & præter naturam, alii tamẽ aliis periculosiores, quos enumerare, qua poterimus fide & breuitate, aggre-

diemur. Expositis ergo salubrib. & naturalib. modis difficiles & periculosiores obiter in medium adducemus, a minus periculosis exorsi, quos omnes ad quinque reuocabimus. Primus ergo est quando vna cum capite brachium alterum aut ambo sese offerunt, qui quidem emendari, & ex difficili & non naturali naturalis fieri potest, reductis intro brahiis: tunc enim caput solum præcedit, quod foras vna cum toto corpore pellitur a matre robusta. Verum Hoc opus, hic labor est. *Alter difficilis fit, si lumbi aut nates exeant priores, duplicatum enim corpus fœtus habent. Tertius prædictis duobus difficilior est, qui fit quãdo tibi vna cum capite vel brachiis duobus vel altero tantum sese offerunt orificio, dum egredi conantur pueri. Quartus vero est difficilis partus, quando scapula summa sese offert prima. At quintus & vltimus est, quando venter pueri primus occurrit, matricisque hianti coronæ incumbit, nec non obstetricis tactui atque digitis obiicitur cum vmbilico, qui modus omnium difficilimus & funestißimus est; hoc enim modo ex multis fœtibus oblatis vix vnus seruatur, quia fœtus in posteriora duplicatio aut flexio omnino præter naturam est, nec a Chirurgo quantũuis perito, aut obste-*

trice

trice in caput aut pedes cito puer cõuertitur, vt facilius vtero exeat. Interim quippe dũ in mora est, vasa vmbilicalia refrigerantur, cõprimuntur, conciduntque in sese, ita vt neuter sanguis possit amplius ad fœtum deferri, qui propterea defraudatus nectare viuifico, misere ei moriendum est, quum miserabile remedium miserabiliorem exitum adferat, a quo mater nec periculo vacat. Quantum vero ad difficilem & non naturalem partum attinet, si per otium & huius vitæ vsuram liceat, Deo duce alias tractare poterimus, vt quemadmodum physiologiam nostram a naturali cõformatione partium genitalium fœmellarum præcipue & totius fœtus, eiusque egressu naturali ab vtero incipimus: sicque Chirurgicam Therapeuticen a grauidis male affectis exordiemur, vt pueris adhuc in vtero conclusis primum, parituri sque periclitantibus opitulemur. Sed redeundum est nobis vnde digressi sumus, aliæque rationes sunt adducendæ, quibus probatur quomodo ossa pubis inter se, & ossa ilium cum osse sacro vtrinque in partu naturali distrahi possint.

De ceteris rationibus, & caussis probationis prædictæ distractionis ossium & ilium, quæ fit in partu naturali.

CAP. VI.

Altera ratio petita est a fœtuum corporis crassitie, qui nusquam per tam angustã viam transire possent, nisi fieret maxima partium omnium inferiorum seu pudendarum communium & propriarum dilatatio, quemadmodum in ventre toto gestationis tempore a natura factum est. Etenim non matrix tãtum & eius partes distentæ & dilatatæ fuerũt vt fœtum continerent, sed etiam epigastrium totum sæpius ad cutis ruptionem vsque, ceteræque partes contentæ, mobiles præcipue, situm amiserunt, vt supra diximus & ostendimus, idque necessario accidit. Videmus enim mulieres tenuioris & breuioris staturæ, alias varioris contexturæ & junceo fere corpore præditas, quæ propterea aliis sunt angustiores constrictioresque, maiores tamen edere fœtus, quam quæ sunt habitiores: vnde singulas huius regionis partes relaxari debere concludimus. Tertia ratio est a naturali compositione partium sumta, quæ est eiusmodi, vt nunquam ossa ilium cum osse sacro & pubis inter se coalescant, nisi per symphysin abusiuam aut accidentariam, vt in fractis ossibus ac deletis suturis videre est: contra vero natura distincta ista ossa in omnibus &

De quibus Fallop. in obscr. anat.

bus & masculis & fœminis ad extremam vsque senectutem seruat, etiamsi fundamentũ sint reliqui totius corporis, circa quod mouetur & firmatur. Quæ procul dubio symphysi sine medio coaluissent, vt in cotyle infra supraq; vniuntur eadem ilium, Ischii & pubis ossa, at robur maius (nisi aliquando necessitatis tempore distrahi ab inuicẽ debuissent,) motumque dilatationis ab instinctu naturæ passura forent. Quomodo quoque latera duo genæ inferioris in extremo mento, ossa quatuor occipitis, & duo frontis ad facilitandum partum semper distincta sunt nascente puero, quæ tamen ante biennium vniuntur, vt epiphyses quoque omnes, quæ sunt in extremitatibus omnium fere magnorum & mediocriũ ossium, & ea quæ ex cartilaginibus fiunt ossa tandem coalescunt citius alia, alia vero tardius cum ossibus quibus adnascuntur. Quarta ratiõ a puellis, quæ nondum quindecim aut ad summum octodecim annos attigerunt, depromitur, atque etiam a senioribus virginibus, quæ quidem corpus iunceum, hypogastrium & Ilium vtrumque valde angusta habent, quasi nubant grauidæq; fiant statim a nuptiis, aut mulieres quæ antea non pepererint in vtero habeant, iis omnibus ilia distendun-

tur, hypogastrium amplius fit, nates & ossis sacri regio latiores apparent, maxime vero quando partus tempus accedit, id est, sex aut septem ante enixum septimanas. Quod non nisi propter dilatationem symphyseωn prædictorum ossium accidit, cartilaginibus spongiæ modo humore mucoso imbutis a natura prouida illuc demisso: & septem aliis a partu septimanis purgantur vteri lochia, humor prædictus absumitur, omnesque vteri & pudendorum, quæ intumuerant, partes atque vicinæ cartilagines exsiccantur, & ossa constringuntur. Qua in re naturam licet admirari, quæ artificio penitus diuino non minus in repagulo seu obstaculo tollendo prouida fuit, vt facile ex vtero fœtus egrediatur, quam vtrumq; parentem ad prolificum semen eiaculandum disposuit, & idem in vtero concipiendum, fœtum ex eo efformandum, nutriendum & augendum curauit: hisque peractis partes omnes continentes, communes & proprias, ad pristinum fere statum corporis externum restituit. Quinta ratio ab experientia petitur, quod virgines quæ tardius nubūt, nempe annos triginta quinque aut quadraginta natæ, tardius quoque concipiunt pariuntque, aut aliæ etiam mulieres, quæ quamuis iuuenes nupserint,

Hip. lib. de natu. pueri.

pserint, tarde tamen & declinante iam ætate aliquas ob caussas quoque conceperunt & enixæ sunt, longissimos, difficillimos & periculosissimos habent primos partus, atrocioribusque multo cruciantur doloribus his quæ sunt iuniores, aut quæ sæpius antea pepererunt, nisi parui admodum fœtus edantur. Sed unde id fiat si quis ex nobis quæsierit, dicemus siccitatem & primariam constrictionem prædictarū symphyseœn in caussa esse, quæ progressu ætatis contrahuntur: accedente enim senectute corpora exsiccātur, & humore suo benigno, spiritu & calore prædicto priuantur, quo partes singulæ irrigantur, excrementitio vero abundant inutili & nocuo. Et idcirco partes tūc parum admodum & difficile propter contractum iam habitum relaxantur, nisi arte prouideatur. Quod commode fieri posset, verum huc vsq; non solum neglectum est a practicis, sed etiam damnatum male ab iis iacto fundamento ex falsa hypothesi: crediderunt enim cartilagines symphyseœn non humectari, emolliri, dilatari, multoque minus ossa natura aut arte relaxari aut distrahi, quod tamen (doctorum virorum pace dixerim) auctoritati, rationi & experientiæ ipsi repugnat. Dilatationem igitur istam in partu fieri huiusce

temporis plures Medici & Chirurgi negant: Omnes vero mulieres vrbanæ & rusticæ credunt naturæ instinctu edoctæ, in vsumque reuocant. Memini enim sæpius me vocatum fuisse ad mulieres rusticas parturientes liberandas, suoque onere & periculo graui atq; dolore leuandas, quibuscum plures alias vicinas & amicas, vt fieri solet, aßistentes mulierculas reperiebam, quæ obstetricis iussu in difficili partu, ægræ crura ad vtrumque latus vnum trahendo diducebant, diuaricabantque. Quod vt facilius præstarent, manus τῷ κ[illegible]ι, valuis & orificio sinus vtrinque admouebāt, synchondrosinque vi relaxabant ad ossa pubis vehementius constricta, quasi sublato lungurio aut nodo constrictiori soluto, distrahenda, prius tamen symphyseωs regioni adhibitis emollientibus & relaxantibus, vt oleo liliorum & butyro recenti solis, aut cum radicib. bismaluæ, foliis eiusdem maluæ & parietariæ coctis in aqua fluuiali aut alia, pistis & expressis, deinde frixis cum prædictis oleo & butyro, vt his admotis dilatata via & patentiori facta facilius emitteretur puer. Equidē aptius id factū fuisset, si doctos Medicos & Chirurgos, non censores, sed coadiutores aut imperatores habuissent, a quibus methodum dilatandi

vias

vias didicissent. Sexta ratio desumta est ab obseruatione Anatomica: hi enim qui mulierum & virginum plura cadauera secuerunt, videre potuerunt, illas quæ nunquam conceperunt, esse longe angustissimas, easdemque habuisse cartilagines inter hæc ossa sitas, quibus mediis vniuntur, admodum tenues, siccas & fere nullas aliarũ respectu: Sed quibus in vtero sæpius habere, pluriesque parere contigit, etiamsi longo tempore post vltimum partum obierint, in his interiectas cartilagines crassas reperiri certum esse, in iisdẽque ilia & ossis sacri latera ampla atque ossa pubis vbique, præsertim inter spinas anticas ossium pubis, latitudine insigni ab inuicem dissidere. Quæ vero aliquoties tantum vt semel aut bis pepererant, medio quodam modo habere: quod etiã ex inspectione matricis probatur. Nam vt in his quæ nusquam conceperunt, matricis corpus tenue est & paruum: sic in his quæ pluries enixæ sunt, crassius semper remanet ad extremum vsq; vitæ diem, & in his quæ raro aut semel, mediocris est: hæcq; perpetuo vera sunt, dummodo his partibus nihil præter aut contra naturam acciderit. Septimam & vltimam rationem a Gallico nomine depromsimus: Gallis enim nostris non

abs re, Les os barrez, *appellantur, & corrupte a Galloprouinciabilibus*, L' os bertrand, *a græco vocabulo* τὸ βαρὺ; *quod idem atque pondus aut quid ponderosum significat. Huius tamen dictionis acceptio duplex esse potest atque ratio. Prima, quia ossa pubis, quæ tribus, vt diximus, constant ischii, ilium & pubis proprie dictis ossibus, ponderosa sunt per se. Altera quod maximum pondus sustinet, nempe corpus totũ, etiamsi ossi sacro istud officium atque munus attribuatur soli. Nam si quis diligentius inspiciat, reperiet ipsum os sacrum a latis ossibus, quæ constant trib. iisdem supradictis, nimirum pubis, ischii & ilium, symphysi immediata vnitis sustineri, & iisdem omnes infernas partes appendi atque inniti: aut quod verisimilius est, ossa pubis Gall.* les os barrez *vocantur, quia idem illis accidit, quod vrbium porticulis, domorum ostiis posticis, ponticulis pluribus, vicis ignobilioribus, subterraneis & obscurioribus cloacis, quæ pro necessitate nunc clauduntur & obducuntur muro, aggere, ianuis, crateribus ferreis, ligneis, aut fixis humo postibus & vallis, quibus aliquando longurius aut repagulum, tractilia aut versatilia inseruntur, immittunturue. Quæ omnia munimenta seu instrumenta,*

Os sacrum a latis ossibus ilium pub. & ischii sustinetur.

quia

quia progressum & commeatum atque transitum, id est, ingressum aut egressũ per eiusmodi loca fieri antea solitos impediũt, sub nomine barriere *cõprehenduntur. Alias vero aperiuntur, omnia obstacula tollũtur, & libera via redditur ad ambulandum, aliaque negotia peragenda pro necessitate. Sic quoque pubis ossa inter se & ilium cum osse sacro toto vitæ tempore constricta sunt excepto necessitatis partus tempore, quæ eo, quo dictum est, modo valde inter se distrahuntur atq; eorum symphyses relaxatæ dilatantur, si non semper & omnes simul, saltem in pluribus posteriores duæ aut anterior sola dilatari consueuerunt. Hæ sunt rationes septem, quibus ossium pubis ab inuicem & ossium ilium ab osse sacro distractionem in partu fieri necesse esse summi Opificis & naturæ eius ministræ beneficio cõtendimus, quas veterum Græcorum, & Arabum auctoritate & doctissimorum virorum adhuc superstitum oculata fide ac testimonio confirmare conabimur.*

De probatione distractionis ossium pubis & ilium ab auctoritate.

CAP. VII.

HIppocrates *libro de natura pueri circa finem sic ait:* Mulieres quæ pariunt

grauissimis torquentur doloribus, hæ vero maxime quę non cōsueuerunt, & adhuc incipiunt: sed dolores lumbos præcipue & ilia occupant: tunc enim distenduntur distrahunturque ab inuicem. *Hæc est Hippocratis sententia, quam sic interpretari licet, vt nimirum per ossa iliū intelligantur quoque ossa pubis & ischii. Nā si hic locus intelligeretur de oßibus ilium tātum, distractis ab oßibus ischii & pubis, vt apparet in iunioribus, antequam horum fiat symphysis sine medio circa xvi annum ad summum, ad quid dixisset dum ossa ilium ab inuicem distrahuntur, quum nunquam vniantur inter se mediante cartilagine sola, sed interiectum semper habeant os sacrum, quo cum vniuntur vtrinque, dextro videlicet ac sinistro in latere, citius enim scripsisset ossa prædicta ilium distrahi ab osse sacro quam ab inuicem. Præterea etiam si re vera secundum Hip. hic locus intelligatur de postica parte ossium ilium tantum, quatenus vniuntur cum osse sacro, quæ quamuis habeant illud mediū, non desinunt tamen distrahi ab inuicem, id est, maius acquirere spatium inter se prædicta ossa ilium dum pariunt mulieres, quod fieri nequit nisi craßioribus factis cartilaginibus inter*

Per ossa iliū possunt intelligi ossa pubis.

inter ipsa ilia & os sacrum sitis, prædicto humore mucoso prius imbutis, quibus mediis vniuntur. Sit ita. Quid impediet, quominus cartilago oblonga, quæ inter pubis ossa sita est, analogia quadam quam habet cum posticis possit etiam imbui & dilatari, sicque ossa distrahi, quum præsertim vtero eiusque collo & sinui pudoris sit proximior, a quibus humor prædictus præsertim dimittitur ad pudendas & circumpositas partes relaxandas? Vnde ratio nulla est, cur ossium mulierũ peluim seu cathedram (vt aiunt) perforatam constituentium, non tantum aluo deijciendæ, sed etiam brachiis corpori apte sustinendo toti valde accommodam, vsu, figura & compactione referentium citius postice quam antice fiat distractio, & in vna symphysi quam in altera dilatatio, nisi quis anticam vt viciniorem, quæ inter duo ossa pubis sita est potius, quam posticas duas dilatari velit atque contendat. Tertia denique accedit ratio, quod illud innominatum os tribus conflatum ossibus (vt dictum est) totum, nunc os pubis, nunc os Ischij, & quidem sæpius os ilium tempore Hippocratis, vt nunc quoque appellabatur. Quare non veremur concludere per ossa iliũ Hippocratẽ intellexisse pubis etiã ossa, quæ propria & peculiari symphysi relaxata ab inuicẽ in partu

distrahuntur: quum harum trium synchondroseon eadem leges sint, idemq; usus. Quod cõfirmasse videtur idem Hippocrates de grauidis & partu scribens, cum ait: Quibus nihil intra constitutum tempus accidit singulis, partus vitales fiunt, apparentia, in quibus mensibus fiunt labores in circuitibus, quicquid in septuaginta diebus mouetur, in triplicitate perficitur, & quicquid in nonaginta dieb⁹ mouetur, in triplicitate perficitur. Post menses dextra & sinistra hiant. *Id est, exactis totis nouem aut septem mensibus os pubis vtraque parte dextra & sinistra aperitur, atque os ilium vtrinque ab osse sacro distrahitur, vt exitus facilior & salubrior fœtui excludẽdo solicitetur. Quæ interpretatio postremæ particulæ licet Foesio viro doctissimo non ꝓbetur, referatq; totam ad menstruã purgationẽ, tamen q̃ præcedunt verba me ab hac prorsus auocant, ad illam vero amplexandam, quam nunc sector, præcipitem agunt. Ergo præcedunt talia. Quibus nihil intra constitutum tempus accidit, singulis partus vitales fiunt, vbi docet iis mulieribus vitalem futurum fœtum, quibus intra statum tempus partus nulla læsio accidit. Contra eas*

Sect. 3. lib. 2. Epid. & lib. 6. sect 7 in versione Corn.

abor-

abortire aut fœtum minime vitalem edere, quas intra prædictum tempus lædi contingit. Læduntur autem aeris mutatione, 2 alui profluuio, 3 febre acuta, 4 vehementi saltatione, onere violẽter sublato, terrore, animi perturbatione. Sequitur altera particula apparẽtia in quibus mensibus fiant, *id est, medicus aduertere debet, & diligenti animo considerare quæ in grauidis apparent. Videat igitur si quid effluat ab vtero, quo idipsum accidat mense: si enim semel, aut bis, hoc est, primo & secundo a conceptione mẽsibus, nihil mali portendunt: sin deinceps per mensium circuitus semper apparuerint, 5 fœtum non esse sanum significabunt. Præterea venit considerandum si prauus appetitus, quem cittam vocant, iis accidit, quo is ipse mense incidit: si enim tribus primis mẽsibus oritur, nihil mali significat, quod si sequentibus inuadat, magnam prauorum humorum in corpore copiã, quam nec fœtus iam grandior factus absumere, nec vomitione crebra expellere adesse monstrabit.* Tertia vero eiusmodi est, labores in circuitibus, quicquid in septuaginta mouetur, in triplicitate perficitur, *quæ particula exponit labores, qui circa fœtus eductionem fiunt dum suo matu-*

1. lib. 3. aph 12.
2. 5. aph. 34
3. 5. aph. 55
4. de nut Pueri.
5. aph. 66. secti. 6.

Gal. 1. de symt. causis.

ritatis robore disruptis membranis & calcitratione exitum sibi molitur. Quod cõtingere scribit triplicato septuaginta dierum ad motum numero, qui septem menses totos complet. Post quos menses exactos, quid restat nisi vt quo robore fœtus iam grandescens membranas adeo validas disrumpit, eodem natura exitum commodum ac facilem fœtui præbeat, qui tãdem vitæ huius vsura, quanquam a lacrymis auspicanda, fruiturus sit: Commodior autem nullus dari potest, quam si iuxta sequentem particulam, post menses dextræ & sinistræ partes vteri hient atque aperiantur. Vnde concludimus, quum tribus superioribus particulis neutiquam mensium expurgationis mẽtionem faciat diuinus Hippocrates, sed potius totus incumbat, quod sequens contextus indicat, vt conceptionis, motus & partus, quæ sunt tria gestationis futuræ præcipua tempora, præcepto tantum innuat, hanc ad ossium commemoratorum distractionem referendam esse. Quod ad Gal. attinet, qa huius naturæ miraculi nullo in loco mentionem fecit, nec impugnauit, credo eũ forte Hippocratis sentẽtiæ assentiri voluisse. Auicennas quoque Arabum Princeps manifesto scripsit voluitque necessario ossa pubis & ilium

& ilium in partu dehiscere distrahiq; his verbis: Et quando separatur fœtus, aperitur matrix apertione tali, cuius similem efficere non valet in alia hora, & necessarium est vt separētur quædam iunctura, & sustententur adiutorio Dei excelsi præparante vel disponente eas ad illud, deinde reuertente eis in proximo ad continuationem naturalem: & est operatio illa de fortibus operationibus naturalibus. Hæc sunt propria verba interpretis Auicennæ, cui nulli Arabes repugnarunt. Hæ veterum medicorum sufficiant auctoritates. Sed Rabinorum & Hebræorum antiquitas agnouit, agnoscitque adhuc istam ossium pubis distractionem. Eorum Caballa, vt commentariis Zoar Rabi Symeonis ben, id est filij Ioachim his verbis: Haud facile quicquam aliud magis mirandum in tota rerum natura reperies, quam distractionem illam ossis pubis, quæ fit in parturientibus, magno iuuamēto naturæ, seu potius prouidentia quadam DEI, cui natura ipsa ministrat. Etenim nulla fieri posse quantumuis validissima vi & nixu, sicuti nec in cornibus ceruorum quæ quotannis deciderint, & denuo renascuntur. Hic est contextus Zoar, qui ante mille & quingentos annos viuebat.

Lib. 3. fen. 21. tract. 2. cap. 2.

Nunc ad experientiam veniendum est rerum omnium quæ fiunt magistram, & ad testimonium virorum fide dignissimorum, quorũ bona pars adhuc superstes viuit, qui mecum prædicta ossa ab inuicem distincta, & separatim mobilia non modo digitis palparunt, sed propriis quoque viderunt oculis. Quæ cum præstiterimus, quis in posterum nobis non modo non succensebit, opinionemque veterum rationibus quamplurimis, & experientia cõfirmatam totis viribus non propugnabit: quũ ea quæ visui patent, æque certa sint quã quæ certissima, immo certiora sunt ea quæ videntur, quam ea quæ quibusuis rationibus & auctoritatibus comprobantur. Historiam itaq; in medium adducam notatu dignissimam, & huic rei accommodatissimam.

Historia anatomica, ad superius caput confirmandum aptissima.

CAP. VIII.

ANno Domini 1579. mense Februarii in regio Chirurgorum Parisiensium collegio, Andrea Malesieu viro doctissimo & Chirurgo expertissimo, eiusdem collegii tunc temporis præfecto, Iacobus Ambosiamus in artibus magister & in Chirurgia baccalaureus (nunc autem in vtraq; medicina do-

ctor

ctor & medicus regius) pro more collegii & baccalaureorum Chirurgicum stadium percurrentium, cadauer muliebre secuit, omnes & singulas eius partes miro artificio demonstrauit, morborum sedes & remedia, quæ præsertim manuum opera egent, exposuit. Mulier ista annos circiter viginti quatuor nata, criminum Censoris sententia & iudicio, auctoritate supremi senatus confirmato, laqueo suspensa fuit decimo a partu die, propterea quod fœtum statim ab enixu nescio quo malo genio impulsa, propriis manibus interfecerat. Quo in delicto deprehensa, in carcerem coniecta est: postridie vero suspensionis diei eius cadauer anatomisari cœpit a dicto D. d. Amboise, præsentibus D. D. Chirurgis infra scriptis: aderant igitur M. Robertus Gaignard decanus, Nicolaus Anglus, Franciscus Nodeus, Guillelmus Siluius Chirurgus Regius, Ambrosius Pareus primarius Chirurgus Regius, Ludouicus Brunus, Ioannes Ambosiadus Chirurgus Regius, & in castelleto Parisiensi pro Rege iuratus, Ioannes Insulanus, Iohannes Cointeretius Reginæ matris Chirurgus, & in castelleto pro Rege iuratus, N. Nodeus Rodolphus Fortis, Richardus Hubertus Chirurgus Regius, Petrus Pi-

gretius Chirurgus Regius. Antonius Portallus Chirurgus Regius nunc Primarius. Iacobus Dioneus Chirurgus Regius, Andreas Malesien dicti Regii collegii præfectus. nos Seuerinus Pineus, Ismael Limbertus Chirurgus Regius, Hieronymus Noeus Catharinæ Mediceæ Reginæ matris Chirurgus. Petrus Caballus, Simō Pietreus, Vrbanus Balisterius, Iacobus Cuillemeus Chirurgus regius. Cum his omnibus D. & Magistris in Chirurgia receptionis ordine hic scriptis, aderant quoq; discipuli & in chirurgia baccalaurei Ludouicus Hubertus, Philippus Collotus ambo designati Chirurgi regij, Iodocus Bellouacus & Claudius Viardus: præter hos aderant externi M. Laurentius Iobertus doctor medicus, & in Academia Monspelliensi professor regius, & M. Bartholomæus Cabrollius Monspelliensis Chirurgus, ambo in Anatomia versatissimi, qui tunc Lutetiam regis iussu venerant. Aderant denique Medicinæ & Chirurgiæ quidam studiosi, & præ ceteris diligētissimi Anatomici, quos superioribus annis docueramus artem secandi non modo humana, sed etiam quæ manibus offerebantur aliorum animalium cadauera, in quorū numero erant (ni fallor) P. Eraldus, Hieronymus Cepæus

pæus

pæus ambo Campani, & Gaspurus Bauhinus Basiliensis apud suos nunc clariss. medicus & professor simpliciũ & Anatomes electus, oĩum cupidissimus, quẽ, ob eam caussam & propter eius patrẽ vtriusq; medicinæ peritissimũ, alias collegã nostrũ, summo amore prosequebamur. Corã omnib. viris prædictis prima demõstratione subiecti incepta, a quodã nostrum mota est quæstio, idq; data opera propter præsentiam dictorũ dominorũ Ioberti & Cabrollii Monspelliẽsium. An, scilicet, venæ mãmmariæ de-scẽdẽtes & epigastricæ ascẽdẽtes *coeãt, fiatq; manifesta vasorum cõio in medio epigastrii interne in musculo recto, & externe in pãniculo arnoso seu potius adiposo: qui communis consensus eo facilius & apertius videri debebat, quo recẽtius mulier pepererat, qui sanguis, si matres suos lactent pueros, per vasa eiusmodi ab vtero ceterisq; inferioribus partibus, & per alia a superioribus ad mammas, vt lac fiat, ferri debet. Si vero pueris non præbentur mammæ, per vterum idem lac expurgatur, quod a mammis eo deriuatur mediãtibus vasis illis mammillaribus & epigastriis, vt nonnulli volunt. Alii vero dicunt lac a mãmis remeare in venam cauam ascendentẽ per mãmariam, & tandem in truncum descenden-*

tem, & ab eo per renes & vreteres in vesicã, aut per venas spermaticas in vterum, aut per vtramque simul viam, quem vtrumque modum sæpius videre licet in recenter fœtis quæ nutrices non sunt. Hunc vasorum epigastricorum consensum multiplicem & perspicuũ vix admittere volebant Monspeliẽses: sicuti schola tota Monspeliensis fere non admittit. Quam tamen obseruationem, id est, vasorum communionem, non tantũ in mulieribus sed etiam in viris cuiuscunq; ætatis fuerint, semper veram animaduertimus. Ex hac quæstione in aliam maioris momenti incidimus, quæ erat eiusmodi, an in partu mulierũ ossa pubis & ilium, hæc scilicet ab osse sacro, & illa ab inuicẽ distrahãtur necne: Mota quæstione quisque suam proferebat sententiam. Maior autẽ pars eorum qui aderant negabat prorsus ista ossa diduci posse, alii vero affirmabãt, alii neq; in hãc, neq; in illam partem inclinabant, sed dubii omnino tacebant. Dubium autem istud statim solutum fuit, veritasq; ex tempore eluxit: accepto enim altero cadaueris femore seu crure integro, subleuatoque eo, cute minime secta, sed integre seruata ceterisq; symphysi superpositis partibus, os pubis eiusdem lateris attollebatur, supraq; alterum latitudine

saltem

saltem medii pollicis vnius eminebat. Quod oculis digitisque ab omnibus verissimũ iudicabatur; vt facilius meliusq; videretur, crus alterũ supini cadaueris sup mensa locatisumme extẽdebatur, nulloq; modo ischii flexo articulo ambabus alteri natium subductis & subtractis manibus sursum os pubis cum minimo conatu attollebatur, & cum eo os innominatum totum, quod, vt dictum est sæpe, componitur ex tribus ischii videlicet, pubis & ilii ossibus, quæ in ea ætate penitus coaluerant per symphysin, quæ eo loci fit sine medio: vnde posticas duas synchondroses multo laxiores fuisse solito, necessario concludimus. Eo enim quo diximus modo, elato crure, innominatisq; ossibus resupinati cadaueris, os pubis lateris eiusdem sua spina latitudine medii transuersi digiti a suo congenere distabat, atque ei superueniebat: contra vero sublatis manibus, & æqualiter positis natibus æqualis opposito apparebat: altero vero crure elato illud quod prius eminebat, inferius conspiciebatur, vnde plures non abs re mirati sunt.

De quorundam rationibus contrariis, & carũ refutatione.

C A P. IX.

Q*Vibus peractis, visis & tactis ab omnib.*

& singulis qui aderant, viris doctissimis, alii certiores facti sunt, sententiasque suas confirmarunt, alii qui prius ista ignorabant edocti sunt, alii vero, quorum maxima turba est, ceruices indurucrunt, rationesque contrarias in medium adduxerunt. Horum autem prima est: quod de quodam particulari axioma faciendum, regula instituenda, aut lex ferenda nõ est. Nam quod visum in eo cadauere erat, fortasse in nullo vnquã alio videre licuit, aut licebit, dixerunt: secunda, quod ossa ilium & pubis inter se cum osse sacro compages adeo constricta est semper, vt non nisi magna vi & acutissimo cultro & malleo adactis separari possit. Tertia, quod partus sit tanquam crisis quædam quæ fit iam grandiori fœtu, qui, quia satis alimenti amplius a matre accipere nõ potest, idcirco ab eiusdem vtero exire, forasq; egredi contendit, vt alimentum atq; spiritum per os & fauces, deinde hunc per glottida & eiusdem sinus asperam arteriam & pulmonũ bronchia in cor: illud vero per æsophagum in ventriculum trahat recipiatq;: quare vt ista pueri emissio fiat, nullum præscribitur medicamentum, sed opus istud totum naturæ committitur. Quarta ratio: Quod si synchõdroses dilatarentur, distraherenturq; ossa, fieret tanquam

quam

quam παράρθρωσις aut διαχίνυμα ossium quæ reliquum sustinent corpus: quam ob caussam mulieres ante partũ, in partu, & aliquot diebus post partum incedere nullo modo, neq; ante aliquot septimanas curari possent. Quinta ratio sumitur a dictorum ossium naturali separatione, quæ semper vt mulieribus, sic etiam viris inest, qui tamen ea dilatatione non indigent: fœtus siquidem non emittunt, sed vterq; sexus ad diuisionem partium dexterarum a sinistris illam habent. Sexta ratio est: quamuis capita pueri habeãt corporibus multo crassiora propter cerebri amplitudinẽ, nulla tamen eorundem capitum ossa cum nascuntur perfecta sunt, aut sese mutuo vt postea cum suturis excipiunt, sed ab inuicẽ distincta videntur penitus, & inter se tantũ membranulis sua laxa synthesi, cõnexa, vt tempore partus & in egressu ab vtero matris obsequantur, constringiq; caput fœtus innoxie patiatur, sicque facilius dicti pueri expellantur, qua laxitate & obsequentia proinde non esset opus, inquiunt, si ossium dictorum pubis fieret ab inuicem, & ilium ab osse sacro distractio. Ad eorum ergo examẽ redeundum est. Prima ratio est ex falsa hypothesi, qua veterum opinionem euertere conantur, atque naturæ motum & actionem

denegare: volunt enim quod in omnibus ſit, idipſum perraro & in quibuſdam tantum fieri, cuius rei contrarium ſatis ſuperq; ratione & auctoritate probatum eſt, experientiaque quotidiana confirmatum. Quantum vero ad ſecundam rationem attinet, tantum abeſt, vt oſſa pubis ſint adeo cōſtricta inter ſe, vt aiūt, vt nōniſi magna vi & difficultate ſeparari poßint. quū potius in quolibet ſene id facile pſtetur, ſi cultrū acutum habeas, qui dorſo aciei fere æqualiter tenui præditus ſit: nunquam enim eorum intermedia cartilago ſicceſsit, niſi per morbum occaleſcat. Quod tamen rarum eſt, vt an aliquis vnquam viderit, dubito: quantum ad me nunquam iſtud vidi, legi aut audiui, etiamſi centena oßium millia Lutetiæ & alibi viderim, quæ adhuc expoſita ſunt cuilibet videre cupienti. Semel autem vidi vtrumq; os ilium cum oſſe ſacro, & bis horum alterum tantum cum prædicto oſſe ſymphyſi vnitum accidentaria διὰ τὴν *humorum pituitoſorum* ἔμφραξιν *ibi congeſtorū & eorundē concretionem atq; in oſſ am ſubſtantiā aut callū ſi velis oſſeum conuerſionem. Sæpißime vertebræ* ῥάχεως *nūc plures, nunc pauciores ſimul coniunctæ, aut, vt verius dicā, vnitæ, & tanquā in vnū os redactæ*

videren-

derentur: figuram nunc rectam nunc curuã intro vel extra, vel ad alterutrum latus inclinatum habentes: unde λόρδωσις κύφωσις καὶ σκολίωσις *cæteraq; spinæ vitia fiunt. Quæ vitia, vt obiter dicam, hic Lutetiæ frequentissima sunt, & vbiq; in Gallia apud ditiores & nobiliores familias, maxime vero puellas infestant, quas, vt inquit senex Cherea in Eunucho apud Terentium,* Matres student demissis humeris esse vincto pectore vt graciles fient. Nam si qua habitior paulo, pugilem esse aiunt, ob id deducunt cibum, tametsi bona est natura, vt reddant curatura iunceas. *Sed longe aliter sæpius accidit quam cupiunt aut sperãt supradictæ nostrates: nam cum ista fiant puelis antequam ad iustam magnitudinem peruenerunt, propter nimiam thoracis & trunci corporis constrictionẽ, impeditur naturæ motus, eiusq; opus deprauatur. Quare si erectum maneat corpus, eiusq;* ῥάχις, *non vitietur, saltem angustior fit thorax, unde pulmonibus morborum fœtura & ilias accidunt defectu amplitudinis, id est, latitudinis & profunditatis eiusdem thoracis. Sed ista leuiora sunt, grauiora vero prædicta & quæ sequũtur symptomata, nempe totius spinæ contortio, unde*

Actus 2, Scena 5.

gibboſitas & obſtipitas multiplex, ſpirandi difficultas, pulmonum fere perpetuum eryſipelas, ſitis continua, arida & inanis tuſsicula, fauciũ aſperitas &c. Ex his autẽ vitiis τῆς ῥάχεως σκολίωσις ceteris eſt frequẽtior, eaq; in latere citius dextro q̃ in ſiniſtro, ita vt ex quinquaginta vix duas reperire liceat, quæ nõ habeant ſcapulam eius lateris elatiorem & tumidiorem. Quod experiẽtia docet, atq; ſartores qui illis veſtes conficiunt, quibus exornãtur, affirmant atq; teſtantur. An vero id accidat propter dexteri brachii frequentiorem ac validiorem motum, an propter hepatis & pulmonis ſitum magis in dextro quam in ſiniſtro latere, an propter vtrunq;, cuilibet iudicandum relinquo. Aliarum quoq; partium cartilagines in oſſa conuertũtur, quæ aliis ſunt partibus appenſæ, aut partem aliquam per ſe conſtituũt: quales ſunt laryngis cartilagines, coſtarum, xiphoidis & coccygis præcipue Sed adſtrunt aduerſarii in medium, vt rationem firment, roborentque ſuam, partum naturalem criſin eſſe, quod admittimus, ſed critice quoq; prædicta oſſa ab inuicem diſtrahi aſſerimus, magis quidẽ in aliis, in aliis vero minus pro magnitudine & craſsitie fœtuum, vt in aliis citius, in aliis tardius pro humoris copia &

Id ſcitur ex anatome.

pia & corporis totius exercitatione, & præsertim ambulatione breuiori aut longiori, & partis siccitate aut humiditate. Quartā vero eorum rationem demiramur, quā ob caussam dicant, velintq; laxationem fieri, si dilatentur ossa pubis ab inuicem, cum laxatio fiat in articulis, non in symphysibus. Quod Hyppoc. scripsit, quando inter ossium distractionē, quæ symphyseωn propria est, & laxationem articulorum fecit distinctionem. Certissimū est enim, dolorem sentire mulieres præsertim tempore partus ante & post circa synchondroses prædictas, qui aliunde accidere non potest quam ob extēsionem synneuroseωn, seu periostiorum verius symphysibus superindictorum: quæ extensio fit, quando ostreorum more ossa necessitatis ergo dehiscunt atq; distrahuntur, vt illa ad esum aperiuntur, quæ vix aliter, nisi ab experto artifice ferrum validum & acutum præ manibus habente Quæ ossium distractio post partum sensim pereunte caussa, absūpto humore mucoso videlicet, indies reparatur atque restringitur solo naturæ instinctu & beneficio, sed non tam exacte quā antea, quandoquidem quæ vi dilatata sunt, nunquam ad pristinam constrictionem redeunt, nisi Rhagades aut dura quædā cicatrix

præter naturam acciderint. Contra vero fracta, ambusta, lacerata & erosa quæ fiunt, magis quam antea cõtrahuntur, cicatrice inducta, nisi partium excarnium cuti acciderint, idq; in iuuenibus: tunc enim augentur cicatrices, quia extenditur cutis propter ossium subiectorum augmentum. Quod vero pro quinta ratione adducunt, in viris nempe, vt in mulieribus, ossa prædicta distincta esse, mirum non est: siquidem viri qui speciei indiuiduum & sexum constituunt præcipuum, suntque fœminis multo perfectiores, omnes partes, quæ in homine (cuius sunt forma) esse debent, habent, præter eas, quæ necessario fœmellis, quæ materiam referunt, insunt, ad sexus differentiam, vt est vterus cum suis partibus. Quare dicendum potius erat, mulieres ossa habere distincta, vt viros, quam viros vt mulieres, quum ista synchondrosis nihil faciat ad sexus differentiam. Vides igitur iam quinq; contradicentium rationes omnino conuulsas: ad sextam & septimam statim insequenti capite deueniemus, si prius adhuc quædam, quæ ad quintæ eorum rationis confirmationem conferunt, infirmauerimus.

Hoc

Hoc capite narrantur adhuc quædam quæ quintam aduersariorum rationem labefactãt, deinde sexta refutatur, & denique his multo obscuriora in corporibus hominum fieri ostenditur.

Cap. X.

QVoniam igitur corporis humani duplices sunt partes generales, dextra & sinistra, oportuit terminum communem vtrisq; adesse præcipue in trũco, ceruice, & capite quo circumscribantur illæ. Hic terminus linea est, quæ quia rotunda, oblonga & oualis est, nullum habet principium neque finem, fingi tamen poteſt quouis in loco circuli, vt si vis a medio oris inter labra duo, deinde per mediũ labri superioris & philtri, dorsi, narium, glabelli, frontis, sincipitis, occipitis, ceruicis, tergi, racheos rachitidisq; totius si velis, natiũ, ani, perinæ & scroti virorum, vel interfeminei mulierum, pudendorum sexus vtriusque, pubis, lineæ albæ, & totius epigastrii, vmbilici, sterni, colli anterioris, menti, genæ & labri inferioris ducatur linea, donec ad principium seu punctum, a quo incepit, peruenerit, diuidentur omnes corporis partes in dextras & sinistras (sic tamen vt nec vndequaq; circumscriptionem istam habeant propriam, nec

vndequaque etiam coniunctæ ſint, vt vult

Initio capitis primi libri primi de vſu part.

Gal.) paucis quibusdam exceptis interioribus liene præſertim, qui totus in ſiniſtro latere eſt, vt cyſtis fellis in dextro. Quare mirum non eſt, ſi os pubis dextrũ a ſiniſtro diuidatur perpetuo in vtroq; homine, viro nempe & muliere: qua diuiſione natura abutitur in partu naturali mulierum ad facilitandum egreſſum pueri, vt mammis ad eundem alendum: mammas enim habent primario mulieres ad cordis & pulmonum calorem fouendum, & etiam paruum Clitorida tanquam colem ſeu penem, vt dictum eſt ſæpius antea, quo non tantum excitantur ad Venerem, ſed etiam vt perfectioris indiuidui compoſitionem imitentur. Et quæ pro ſexta & vltima ratione contradictionis adducunt, nimirum laxitatem capitis vt facilior ſit partus, admittimus quidem: ſed iſtam oſſium pubis inter ſe & ilium cum oſſe ſacro dilatationem impedire negamus, maxime ſi fœtus grandes, id eſt, longi & craſſi fuerint, imo plurimum iuuare cenſemus. Si enim natura oſſa capitis non perfecerit in vtero, neq; ſuturas vllas his effinxerit, vt deflexis oſſibus, & vtcumque compreſſo capite fœtus in enixu facilius expellãtur vtero, exeantque foras: quanto magis in dilatandis

mater-

maternis oßibus ſagax & prouida eadem erit contra eorum opinionem, qui iſta oſſa dilatari negant. Præterea ignobiliores partes nobilioribus ſemper miniſtrant & obſequũtur, nec non cõtinentes, ſeu externæ, non tantum dilatari, ſed etiã ſecari tuto poſſunt, vt internis ſuccurratur, vt Gal. ait. At nemo ſane eſt mediocriter in medicina verſatus, qui nõ nouerit in vtero contentos multo nobiliores eſſe maternis oßibus, peluim, vt vulgo loquimur, conſtituentibus. Quare oſſa pubis ab inuicem neceſſario, & oſſa ilium ab oſſe ſacro diſtrahi in puerperio naturali concludimus, a qua ſententia, etiamſi aduerſariorum rationes fieri Herculeæ videantur, ne latum quidem vnguem diſcedere decreuimus, nec ipſi ſilere quod in tanto cœtu celeberrimorum ac doctiſſimorum virorum ſemel in ſcholis Chirurgorum & alibi ſæpius vidimus, tetigimus, aliisque oſtendimus. Quæ cauſa fuit, cur noſtrum hunc qualemcunque libellum ſcripſerimus, atque ediderimus in lucem, vt rationibus hinc inde in medium adductis atque agitatis, vnusquisque (ſiquidem omnium intereſt) experiatur ac iudicet. Exiſtimamus enim iſtam controuerſiam tanti eſſe momenti, vt a nemine negligi debeat, imo vero omni ſtu- Meth. 4.

dio ac iudicio dirimi ac discuti, præsertim ab iis qui grauidarum & parturientium curam suscipiunt, siue Medici, Chirurgi, Myropolæ, obstetrices, custodes & clinicæ mulieres fuerint, vt cognita veritate, præsidium a quo fere tota fœtuum & mulierum parturiētium salus pendet, non omittatur. Natura enim sæpius sola dilatationē machinatur necessariam, aliquando vero, vt in pluribus aliis excretionibus & actionibus, ministris & artis operibus indiget atque assumptis, siue alimenta, siue medicamenta fuerint, quibus robur vtriq;, matri videlicet & fœtui addi possit, nec non admotis, quæ vias referent dilatentque, per quas emissio fieri debet. Huiusmodi vero præsidiis indigent necessario, quæ imbecilliores, ficciores & angustiores sunt mulieres, & hæ maxime quarum pueri in vtero debiles sunt, quod ex eorum motu raro, paruo, aut penitus nullo discitur. Desinant ergo viri docti istud naturæ miraculum negare, quum alia longe obscuriora naturæ beneficio omnium consensu fiant, vt puris a renibus aut ab vlcere aliquo per anum reiectio, & eiusdem a centro corporis & membri alicuius crassioris per media ossa ad cutim & eius poros euocatio & resolutio, vt lactis a mammis

per

per vrinas aut vterum, aut vtrumque euacuatio & expurgatio: a capite, cathartico assumpto, crassioris pituitæ in ventrem inferiorem & intestina deturbatio. Quæ omnia prima fronte cuilibet impossibilia videbuntur, quum tamẽ sint verissima & naturæ, etiamsi per cæcos ductus fiant, familiarissima.

Vanam esse eorum rationem, qui retroflexionem Coccygis volunt plurimum conferre partui, ostenditur.

CAP. II.

SVperest vt de Coccyge quam volunt transeunti fœtui cedere non nihil dicamus: ad eum enim tanquam ad sacram anchoram cõfugiunt aduersarij. Coccygis igitur duplex est acceptio, vna quæ recentiorum est, altera Galeni & veterum. Secundum Galenum enim Lib. de Os. *Coccyx constat tribus tantum ossibus eodem modo inter se vnitis cum inferiori ossis sacri vertebra, quo tria dicti ossis sacri, & ipsiusmet Coccygis ossa inter se vniuntur, quæ vtraque, nempe ossis sacri & Coccygis ossa, ante & retro in suis symphysibus (non enim per articulum vt partium superpositarum vertebræ coniunguntur, etiamsi ginglymi illius qui fit inter tria ossa speciẽ aliquod*

inesse videatur) perforata sunt, per eaq; foramina nerui a fine spinalis medullæ producti exeunt. Habent etiam suos septem processus, quemadmodum & reliquæ ῥάχεως vertebræ, duos videlicet ascendẽtes, & totidẽ descendẽtes, duos trãsuersos & posticũ vnũ. Vnde Vesalius sex ossis sacri partes seu ossa constituit: coccygẽ vero suam quatuor aut triũ tantũ cartilagineorũ ossium compage cõstare voluit: quæ ossicula Vesalio coccygem constituentia, Galeno reuocantur inter cartilagines extremitatibus nudarum partium appensas: quarum vsus est partes producere, & durioribus corporibus exterius occursantibus cedere, quia si fuissent osseæ, sæpissime frãgerentur: huiusmodi sunt auriculæ, pinnæ narium, xiphoeides cartilago & recentiorum dicta Coccyx. Os vero sacrum Galenus tribus tantum constare ossibus vult, quæ suis latis & patentibus processibus transuersis ossa ilium admittunt, ab iisdemque vicissim admittuntur, sicq; mutuo stabiliuntur, atq; per synchõdrosin vniuntur, reliquumque corpus super ipsis tribus sacro nempe & duobus iliis supra infraque formatur atque mouetur. Sed vnum animaduertẽdum est, in compage ista ossium sacri & coccygis, sæpius reperiri tantum quinque ossa, idque fre-

que frequentius in mulieribus & paruis viris quam in aliis grandioribus, & tunc temporis cartilaginem Coccygem constare quatuor ossibus mobilibus semper: non quod habeant musculos quibus moueantur, sed quod transeuntibus per intestinum crassioribus excremẽtis aut ex vtero egredientibus pueris retro facile cedant, vt intro, si forinsecus pellantur, conuertuntur. Quæ causa prima est, cur ista Coccyx recẽtiorum & cartilaginea compages Galeni nunquam nocere potest. Altera vero ratio est a situ inferiori petita: quando enim ad istam Coccygem eiusque articulum seu syntaxim peruenit fœtus egrediens, iam angustias maternas euasit. Quare concludere non veremur, eorum Coccygis retrocessionem & eius vtilitatem in partu ieiunam admodum esse & penitus nullam, sed eius vsum esse necessarium quidem, vt extremitatem recti intestini fere extra natium musculos, adipem & cutem in carnosis & bene quadratis hominibus ducat sustineatque, vt Galenus & Syluius noster voluerunt. Coccyx vero adeo constricta est cum osse sacro & vnita, vt frangeretur potius quam retro moueri & cedere possit immoto osse sacro: quare neque hanc neque illam iuuare dicimus. Hæc sunt quæ de

partu

partu naturali dicenda habuimus, in quo si segnior, tardior aut imbecillior natura videatur, nec dilatationem partium inferiorum commodam promouerit, indeq; dolores vrgeant, necessario iuuanda est præsidiis conuenientibus & accommodatis, quorum magna supellex habetur: Alia enim generalia sunt, vt alimenta optimi succi, medicamenta præcipue cardiaca copia spirituum prædita: quæ omnia per os assumpta robur vtrique, matri scilicet & fœtui, adferunt: & alia dilatationem festinant totum corpus calefaciendo, vt deambulatio, ascensus descensusque frequens & festinus, & balneatio. Alia vero sunt particularia, vt clysteres, olea, linimenta, emplastra, fotus, symphyseωn regionibus apposita: alia fœtida naribus admota, atque sternutationem excitantia, quæ matricem deorsum & cum eą fœtum pellunt. In quibus topicis faciendis & admouendis cautio adhibenda est, vt omnia nimirum sint emollientia & relaxantia, quibus non odorata solum, sed etiam τὰ ἀρωμάτικα, quæ bonum, plenum & perseuerantem habent odorem, misceantur, ea non reiiciendo quæ specificaui, & a tota substantia agũt, quorum alia partem, nimirum vterum respiciunt, quem recreant & roborant: alia

vero

fœtum educunt & accelerare ſolent, quæ quādoque aliis miſcentur, aut ſola parturientium cruribus interne alligantur, alias denique in ſinum pudoris immittuntur. De quibus omnibus vide Dioſcoridem & eius commentatorem Matthiolum alioſque authores, tum veteres, tum recentiores: quorum alij ſimplicia in vnum congerunt catalogum: alij vero plures formulas ex iis præſcribunt: in quibus idcirco recitandis & præſcribendis non diutius immorabimur.

Lib. 1. & 3. materiæ Med. & alibi paſſim.

FINIS.